

ELÄKETURVAKESKUS

KALEVANKATU 6 - 00100 HELSINKI 10
Puhelin (vaihde) 642511 Postiairto 120811-5
Liikepankit Osuuspankit Säästöpankit tili 5041-6

Yleiskirje n:o 18/73

31.10.1973

Työeläkelaitoksille

Eduskunnalle on kuluvaan lokakuun 19 päivänä annettu hallituksen esitys luopumiseläkettä koskevaksi lainsäädännöksi sekä hallituksen esitys laeiksi maatalousyrittäjien eläkelain ja kansaneläkelain 30 §:n muuttamisesta. Esitysten oleellisimman sisällön muodostavat maanviljelijöille tarkoitettujen luopumiseläkejärjestelmän ja sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmän aikaansaamiseen tähtäävät toimenpiteet.

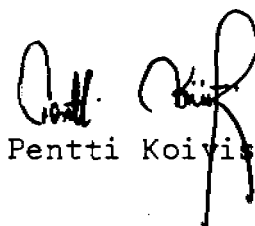
Luopumiseläkettä koskevan esityksen mukaan maksettaisiin pysyvästi maatalouden harjoittamisesta luopuvalle 55 vuotta täyttäneelle maanviljelijälle toimeentulon turvaavaa luopumiseläkettä. Sukupolvenvaihdoseläkettä maksettaisiin taas ikääntyneelle viljelijälle, joka ennen eläkeikää luopuu viljelytoiminnan jatkamiseen soveltuvasta viljelmästään lähiomaisensa hyväksi.

Esityksissä tarkoitettujen lakien, joiden yksityiskohtainen sisältö ilmenee oheisista liitteistä, voimaantuloajankohdaksi esitetään tammikuun 1 päivää 1974.

Eläketurvakeskus tulee aikanaan antamaan lakien osalta tarkemat soveltamisohjeet.

ELÄKETURVAKESKUS

Aarre Metso

Pentti Koivistoinen

Liitteet: jäljennökset hallituksen esityksistä

LA.JL.AN

Hallituksen esitys Eduskunnalle luopumiseläkettä koskevaksi lainsäädännöksi.

Maataloustuotannon tasapainoittamiseksi on viime vuosina pyritty erityistoimenpitein vähentämään viljelyksessä olevaa peltoalaa. Tässä tarkoituksessa säädettiin vuonna 1969 laki pellon käytön rajoittamisesta (pellonvarauslaki). Pellonvarausjärjestelmää on kuitenkin pidettävä väliaikaisratkaisuna, sillä sen puitteissa ei yleensä ole voitu määrätä, millä tavoin viljelyksestä poistettu pelto lopullisesti käytetään. Uusia tuotannon tasapainottamistoimia suunniteltaessa olisikin pyrittävä siihen, että maataloustuotantoon soveltumattomat pellot voitaisiin esimerkiksi metsittämällä lopullisesti poistaa tuotannosta. Samalla olisi tehostettava toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on maataloustuotantoon jäävien tilojen elinkelpoisuuden parantaminen.

Edellä mainittuihin tavoitteisiin on hallitus pyrkinyt antaessaan eduskunnalle 7 päivänä toukokuuta 1971 esityksen luopumiskorvausta koskevaksi lainsäädännöksi, jota esitystä eduskunta ei kuitenkaan ehtinyt loppuun käsitellä, joten se raukesi. Sanottu esitys annettiin eräiltä osin tarkistettuna samanaikaisesti esityksen luopumiseläkettä koskevaksi lainsäädännöksi kanssa eduskunnalle uudelleen 19 päivänä toukokuuta 1972.

Kuluvan vuoden maataloustuloratkaisun yhteydessä sovittiin eräistä muutoksista ja tarkistuksista luopumiseläkejärjestelmään. Näiden muutosten ja tarkistusten toteuttamiseksi on hallitus peruuttanut eduskunnalle aikaisemmin antamansa esityksen luopumiseläkettä koskevaksi lainsäädännöksi. Sanottu esitys annetaan nyt maataloustuloratkaisun edellyttämällä tavalla ja eräiltä osin muutenkin lähinnä teknillisesti tarkistettuna uudelleen eduskunnalle.

Erityisen luopumiseläkejärjestelmän aikaansaamista on myös edellytetty vuotta 1971 ja osaa vuodesta 1972 koskevassa kokonaisvaltaisessa tulopoliittisessa ratkaisussa, jossa edellytettiin, että järjestelmä tulisi voimaan vuoden 1972 alusta lukien.

Luopumiskorvausta koskevan esityksen mukaan maksettaisiin viljelijälle, joka myy maatilansa ja sitoutuu määrääjäksi luopumaan maatalouden harjoittamisesta, erityistä luopumiskorvausta. Korvauksen tarkoituksena olisi antaa vanhemmalle viljelijälle toimeentuloturvaa ainakin eläkeikään saakka, jolloin lakisääteiset eläkkeet alkavat tai, jos on kysymys nuoremmasta viljelijästä, tukea häntä uuteen ammattiin hakeuduttaessa. Myydyn maatilalla poistettaisiin lopullisesti tuotannosta tai käytettäisiin tilojen elinkelpoisuuden parantamiseen.

Luopumiskorvausjärjestelmä olisi yleinen, kaikkiin ikäluokkiin ulottuva. Luopumista edistävien toimenpiteiden pääpainon olisi kuitenkin oltava ikääntyneissä, lähellä eläkeikää olevissa viljelijöissä. Tällaisia viljelijöitä on ammattikunnan ikärakenteesta johtuen suhteellisen runsaasti, heidän hallitsemansa maatilat ovat keskimääräistä pienempiä ja heidän halukkuutensa luopua maataloudesta useimmiten normaalia suurempi. Näiden ikäluokkien luopuminen edistäisi tuotannon tasapainottamista ja tilakoon suurentamista. Entisen ammatin jättäminen ei myöskään, toisin kuin nuorempien ollessa kysymyksessä, merkitsisi työllistämistä tai uudelleen koulutuksesta johtuvia menoja.

On ilmeistä, että ikääntynyt viljelijä olisi usein valmis luopumaan maatalouden harjoittamisesta, jos hän saisi varmuuden siitä, että hänelle on turvattu kohtuullinen toimeentulo loppuiäkseen. Tämä voitaisiin toteuttaa maksamalla viljelijälle luopumiseläkettä, joka olisi määritelty niin, että eläke yhdessä maatilalla tai sen maatalousmaan luovuttamisesta saadun kauppahinnan, ehkä pidätetyn asuntoedun ja viljelijän omistukseen mahdollisesti edelleen jääneen metsän tuoton ynnä puutarhatuotteiden ja perunan kotitarveviljelyn sekä sivuansioiden ja lakisääteisten eläkkeiden kanssa riittäisi viljelijän toimeentuloon. Luopumiseläkettä mitoitettaessa olisi pyrittävä siihen, että pientilojenkin osalta

päästäisiin riittävän tuen antaviin eläkkeen määrään. Tämän vuoksi, päinvastoin kuin luopumiskorvaus, eläkkeen määrä ei saisi riippua yksinomaan luovutetun tilan käyttöarvosta, vaan sen tulisi olla nimenomaan pientiloja suosiva. Luopumiseläkejärjestelmän olisi rakennuttava samalla tavalla kuin pellonvaraus- ja luopumiskorvausjärjestelmät viljelijän vapaaehtoisen aloitteen varaan.

Edellä esitetyin perustein olisi luopumiskorvausjärjestelmän rinnalle saatava luopumiseläkejärjestelmä.

Koska luopumiseläkejärjestelmän soveltamisala olisi muun muassa ajallisesti rajoitettu ja lakiin jouduttaisiin ottamaan useita luonteeltaan eläketeknisiä säännöksiä, olisi luopumiseläkettä koskeva laki säädettävä erillään luopumiskorvauslaista.

Eläkeoikeus.

Luopumiseläkkeen saamisen edellytyksenä olisi, että maatilalla tai sen osan omistaja maatalouden rakenteen parantamiseksi pysyvästi luopuu maatalouden harjoittamisesta. Jos hän myöhemmin ryhtyisi uudelleen maanviljelijäksi, olisi seurauksena luopumiseläkkeen lakkauttaminen. Luopumiseläkettä voitaisiin maksaa myös eläkkeeseen oikeutetun omistajan aviopuolisolle, joka pysyvästi luopuu maatalouden harjoittamisesta. Edellä tarkoitetuista henkilöistä ehdotetaan käytettäväksi laissa nimitystä luopuja. Kummallekin puolisolalle määrättäisiin oma eläkkeensä ja se olisi toisen puolison eläkeoikeudesta riippumaton sikäli, ettei toisen eläkeoikeuden lakkaaminen vaikuttaisi toisen puolison eläkeoikeuteen. Luopumisen katsottaisiin tapahtuneen maatalouden rakenteen parantamiseksi, jos se edistäisi tarkoituksenmukaisten maatalojen muodostumista tai sen seurauksena olisi laadultaan tai sijainniltaan huonon pellon poistuminen maataloustuotannosta.

Luopumisen korvaaminen eläkkeen muodossa soveltuu sellaisille viljelijöille, jotka ovat ehtineet vakiintua ammatissaan ja joille jo tämän vuoksi tuottaa vaikeuksia hakeutua muun työelämän piiriin. Luopumiseläkettä ei tulisi maksaa viljelijälle, joka on viljellyt tilaansa vain sivuharrastuksenaan, vaan olisi edellytettävä, että maatalous on muodostanut hänelle olennaisen toimentulon lähteen. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, että luopujan on pitänyt ainakin viisi vuotta välittömästi ennen luopumista maa-

tilalla asuen harjoittaa maatilataloutta määrätty vähimmäisvaatimukset täyttävällä tilalla. Lisäksi edellytettäisiin, että maatalouden ulkopuolelta saadut tulot eivät huomattavasti ylitä maataloudessa tavanomaisena pidettävää määrää.

Myös niille, jotka ovat aikaisemmin tehneet tilastaan pellonvaraussopimuksen, olisi annettava mahdollisuus siirtyä luopumiseläkkeen piiriin. Koska pellonvaraussopimuksen tehnyt luopuja on usein saattanut muuttaa pois tilalta, olisi lakiin otettava erityissäännös, jonka mukaan luopujan olisi katsottava edellä mainittua viiden vuoden aikaa laskettaessa jatkaneen maatilatalouden harjoittamista ja tilalla asumista myös sen ajan, jonka pellonvaraussopimus on ollut voimassa. Maatilalla asumista koskevasta vaatimuksesta voitaisiin muutenkin luopua, milloin siihen on erityisiä syitä. Tällaisina syinä voisivat tulla kysymykseen sairaus, vapausraugaistuksen kärsiminen ja muut vastaavanlaiset pakottavat henkilökohtaiset esteet.

Jotta järjestelmän maataloustuotantoa tasapainottava ja maatalojen rakennetta parantava vaikutus muodostuisi merkittäväksi, ei sen soveltamisalaa olisi rajoitettava kaikkein vanhimpiin ikäluokkiin. Ulkomaiden järjestelmistä saadut kokemukset näyttävät osoittavan, että viljelijät ovat alttiita jäämään luopumiseläkkeelle lähellä 60 vuoden ikää. Tämän vuoksi ehdotetaan, että oikeus luopumiseläkkeeseen olisi viljelijällä, joka luopumisen tapahtuessa on täyttänyt 55 vuotta. Koska aviopuolisista vaimo on usein miestään joitakin vuosia nuorempi ja kun vaimon mahdollisuudet hakeutua työmarkkinoille ovat yleensä vähäisemmät, ei mainittua ikärajoitusta sovellettaisi vaimon osalta silloin, kun mies on luopumiseläkkeeseen oikeutettu.

Monet eläkeiän jo saavuttaneet viljelijät jatkavat maatalouden harjoittamista, vaikka sitä ei useinkaan voida pitää maatalous- ja eläkepoliittisesti tarkoituksenmukaisena. Mahdollisuus siirtyä luopumiseläkkeelle saattaisi näissäkin tapauksissa edistää lopullista maataloudesta luopumista. Näin ollen olisi lakia sovellettava myös niihin viljelijöihin, jotka luopuessaan ovat saavuttaneet yleisen eläkeiän, 65 vuotta. Luopumiseläkkeen määrä olisi tällöin kuitenkin lakisääteisestä eläketurvasta johtuen pienempi kuin nuoremmilla luopujilla.

Koska on vaikea etukäteen arvioida luopumiseläkejärjestelmän vaikutuksia maataloustuotantoon, maatalojen rakenteeseen ja maaseudun yhdyskuntarakenteen kehitykseen ja kun ei var-

muudella tiedetä, mitkä ovat maatalouspolitiikan vastaisen kehittämisen tavoitteet, ehdotetaan, että lakia sovellettaisiin vain kolmen vuoden ajan eli 1 päivän tammikuuta 1974 ja 31 päivän joulukuuta 1976 välisenä aikana tapahuneisiin luopumisiin. Saatujen kokemusten perusteella voidaan ratkaista, onko järjestelmän voimassaoloa jatkettava sellaisenaan, vai onko lakiin tehtävä mahdollisia muutoksia.

Milloin viljelijä täyttää sekä luopumiseläkkeen että luopumiskorvauksen saamiseen vaadittavat edellytykset, olisi hänellä mahdollisuus etukäteen itse valita näiden kahden järjestelmän välillä. Jos hän valitsisi luopumiskorvauksen, menettäisi hän oikeutensa luopumiseläkkeeseen. Päinvastaisen valinnan tehtyään hän taas ei voisi saada luopumiskorvausta. Puolisoiden olisi tehtävä valintansa yhdessä niin, että he voisivat tulla vain joko luopumiseläkejärjestelmän tai luopumiskorvausjärjestelmän piiriin.

Luopumisen kohteena oleva tila.

Luopuja olisi oikeutettu eläkkeeseen vain, jos luopumistoimenpiteiden kohteena oleva maatila käsittää vähintään yhden hehtaarin maataloustuotantoon käytettyä peltoa. Koska luopumiseläkkeen määrä muutoin jäisi merkityksettömäksi, vaadittaisiin kuitenkin aina, että tilan pinta-ala maatalousmaaksi muunnettuna olisi vähintään kaksi hehtaaria. Maatalousmaan hehtaarit laskettaisiin samojen perusteiden mukaan kuin maatalousyrittäjien eläkejärjestelmässä. Tällöin pelto ja puutarha otettaisiin huomioon sellaisinaan ja kasvullisesta metsämaasta otettaisiin huomioon Etelä-Suomessa 1/10, Keski-Suomessa 1/15 ja Pohjois-Suomessa 1/20. Maatalousmaan hehtaareja pidettäisiin lähtökohtana myös luopumiseläkkeen määrää laskettaessa. Sen estämiseksi, että luopumiseläkkeelle jäämistä suunnitteleva viljelijä ryhtyy hankkimaan itselleen lisäalueita siinä tarkoituksessa, että hän saisi suuremman luopumiseläkkeen, ehdotetaan säädettäväksi, että maatalousmaana ei otettaisi huomioon aluetta, joka on hankittu sen jälkeen, kun lakiesitys on annettu eduskunnalle.

Jos luopujalla tai luopujina olevilla aviopuolisoilla on omistuksessaan kaksi tai useampia maatiloja, olisi luopumiseläkkeen saamisen edellytyksenä, että maatalouden harjoittamisesta luovutaan kaikilla niistä. Vaikka luopuja omis-

taisikin vain osan maatilasta, olisi eläkkeen saamisen edellytyksenä, että luopumistoimenpiteet kohdistetaan koko maatilaan. Näitä toimenpiteitä ei olisi kuitenkaan tarpeen kohdistaa sellaiseen osaan maatilasta, jota on viljelty erillisenä tuotantoyksikkönä sovintojaon perusteella. Maatilan ollessa yhteisomistuksessa saivat tilan osaomistajista luopumiseläkkeen luonnollisesti kuitenkin vain ne, jotka täyttävät edellä mainitut eläkkeen saamisen edellytykset.

Luovutuksensaaja ja tilan uusi käyttö.

Lain tarkoituksen saavuttamisen kannalta on keskeinen merkitys niillä säännöksillä, jotka koskevat luopumisen kohteena olevan tilan vastaista käyttöä. Maataloustuotannon tasapainottamisessa on ongelmana peltopinta-alan vähentäminen. Luopumiseläkejärjestelmän avulla tulisi saada joko metsitettäväksi tai muuhun käyttöön pois maataloustuotannosta sellaisia tiloja, jotka pienen kokonsa, sijaintinsa tai muun syyn takia eivät ole kehittämiskelpoisia eivätkä myöskään soveltu yhdistettäväksi alueen muihin tiloihin. Toisaalta esiintyy tapauksia, joissa alueen tiloja tai ainakin niiden peltoja yhdistelemällä olisi aikaansaataavissa alueen maatalouden vastaisten toimintaedellytysten olennainen paraneminen ja joissa tilan tai sen pellon jääminen maatalouskäyttöön muihin tiloihin liitettynä on välttämätöntäkin tarkoituksenmukaisten maatilojen muodostamiseksi tai seudun yhdyskuntarakenteen kehittämiseksi. Lakiesityksessä on luopumiseläkkeen ehtona otettu huomioon molemmat edellä mainitut luovutettavan tilan vaihtoehdot vastaiset käyttötarkoitukset: siis joko tarkoituksenmukaisten maatilojen muodostuminen tai maan poistuminen maatalouskäytöstä. Yksityiskohtaisia säännöksiä näiden tarkoituksien keskinäisestä painottamisesta ei kuitenkaan esitetä sisällytettäväksi itse lakiin, vaan ne jäisivät valtioneuvoston antamien ohjeiden varaan. Näin kävisi mahdolliseksi kytkeä luopumiseläkejärjestelmä valtakunnassa kulloinkin noudatettavaan maatalouspolitiikkaan. Ohjeet olisi annettava vuodeksi kerrallaan, jolloin niitä uudistettaessa olisi otettava huomioon olosuhteiden kehitys sekä lain soveltamisesta saatavat kokemukset. Edellä olevan lisäksi valtioneuvosto saisi valtuudet harkintansa mukaan asettaa myös muita kuin laissa mainittuja luopumisen kohteena olevan tilan vastaista käyttöä koskevia ehtoja ja rajoituksia.

Luovutuksensaajana voisi tulla kysymykseen maatilahallitus tai yksityinen viljelijä, jolle maatila voitaisiin luovuttaa pelto- tai metsäliisäalueeksi. Maatilahallituksella olisi oikeus maatilatalouden kehittämishastan varoilla ostaa esityksessä tarkoitettuja maatiloja. Pellot, jotka eivät soveltuisi muiden mautilojen peltolisäalueiksi, olisi maatilahallituksen saatettava metsitystoimenpiteiden alaisiksi tai muulla tavalla poistettava tuotannosta. Lisäalueiksi sopivat pellot voitaisiin käyttää muiden tilojen elinkelpoisuuden parantamiseen. Jotta maa, joka on tarkoitettu muuhun käyttöön kuin maataloustuotannon jatkamiseen, ei joutuisi uudelleen viljelyseen, esitetään maatilahallitukselle annettavaksi samat mahdollisuudet suorittaa turvaamistoimenpiteitä kuin on ehdotettu hallituksen esityksessä luopumiskorvausta koskevaiksi laiksi. Valtioneuvostolla olisi valtuudet tarpeen vaatiessa antaa maatilahallitukselle ohjeita tilojen myöhemmästä käytöstä.

Pääsääntöisesti olisi viljelijän luovutettava maatilansa kokonaan. Lain tarkoituksena on kuitenkin eräissä tapauksissa myös tarkoituksenmukaista, että viljelijä voisi, pyytään metsämaan edelleen omistuksessaan, luovuttaa vain maatilansa pellon maatilahallitukselle tai lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle. Eläkkeen saamisen edellytyksenä olisi tällöin lisäksi, että hän samalla antaisi sitoumuksen siitä, että hän ei luovuta tilansa metsämaata muutoin kuin maatilahallitukselle, kunnalle tai lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle. Niin ikään voisi viljelijä saada luopumiseläkkeen metsittämällä tilastaan sellaisen pellon, jolla ei ole tarkoituksenmukaista käyttöä peltolisäalueena, mikäli hän luovuttaisi tilansa muun pellon maatilahallitukselle tai lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle, ja samalla sitoutuisi olemaan luovuttamatta tilansa metsämaata muutoin kuin maatilahallitukselle, kunnalle tai yksityiselle viljelijälle.

Milloin mautilan omistaja luovuttaisi maatilansa, helpottaisi hänen toimeentuloaan ja hänen viihtyvyyttäänkin ajatellen olisi suotavaa, jos hän voisi niin halutessaan edelleen asua tilan asuinrakennuksessa ja viljellä kotitarvetta varten perunaa ja puutarhatuotteita. Tämän vuoksi ehdotetaan, että omistajalla olisi oikeus luopua maatilastaan jättäen mautilastaan omistukseensa tai hallintaansa talouskeskus ja siihen liittyvää maata niin paljon kuin sanottu kotitarveviljely vaatii. Myös pelkän asumisoikeuden pidättäminen olisi mahdollista.

Kun luopumiseläkejärjestelmän tavoitteena on maataloustuotannon tasapainoittamisen ohella tarkoituksenmukaisten mautilojen muodostuminen, ei ole perusteltua, että eläke-eduista pääsevät osalliseksi sellaiset viljelijät, jotka luopuvat olennaisesta osasta tilaansa mautilojen rationalisoinnin kannalta epätarkoituksenmukaisella tavalla. Tämän vuoksi ehdotetaan säädettäväksi, ettei oikeutta luopumiseläkkeeseen ole, jos luopuja on muutoin kuin maatilahallitukselle tai lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle lakiesityksen eduskunnalle antamisen jälkeen luovuttanut mautilastaan niin olennaisen osan, että luovutusta on pidettävä tilan pirstomisena.

Oikeutta luopumiseläkkeeseen ei olisi, milloin toinen viljelijä ostaa mautilan jatkaakseen sillä mautilataloutta itsenäisenä tuotantoyksikkönä. Tämä koskisi myös tapauksia, joissa vanhemmat myyvät tilan maataloutta jatkaville lapsilleen. Tällöin ei nimittäin ole kysymyksessä sellainen maatalouden rakenteen parantaminen, mitä nykyvaiheessa on edellä esitettyjen perustelujen mukaisesti pidettävä luopumiseläkejärjestelmän tarkoituksena. Sukupolvikierron tukemismahdollisuuden järjestämiseksi on hallituksen tarkoituksena kuitenkin antaa eduskunnalle erillinen esitys maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta, jonka mukaan sukupolvikiertoa mautiloilla voitaisiin edistää maksamalla lähiomaisensa hyväksi maataloudesta luopuville viljelijöille erityistä sukupolvenvaihdoseläkettä.

Luopumiseläkkeen määrä.

Luopumiseläkkeenä maksettaisiin joko täyttä luopumiseläkettä tai vähennettyä luopumiseläkettä. Vähennyksessä luopumiseläkkeessä olisi otettu huomioon eräistä lakisäateisistä eläkkeistä aiheutuva vähennys. Sanottua luopumiseläkettä maksettaisiin sellaiselle luopumiseläkkeen saajalle, joka on täyttänyt 65 vuotta tai joka saa sairausvakuutuslain mukaista joko toistaiseksi tai vähintään kahdeksi kuukaudeksi kerrallaan myönnettyä päivärahaa taikka kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä. Muussa tapauksessa maksettaisiin täyttä luopumiseläkettä.

Luopumiseläkettä laskettaessa otettaisiin lähikohdaksi luovutetun tai metsitetyn mautilan pinta-ala maatalousmaaksi muunnettuna, koska sen voidaan katsoa likimääräisesti osoittavan luovutettavan yrityksen laajuutta ja sen työpanoksen suuruutta, jota viljelijä sitoutuu olemaan vastai-

suudessa käyttämättä. Täyden luopumiseläkkeen määrä kuukaudessa olisi 80 markkaa maatalousmaan hehtaaria kohden viideltä ensimmäiseltä hehtaarilta sekä sen jälkeen 18 markkaa hehtaarilta. Enintään otettaisiin huomioon 15 hehtaaria. Määrittelemällä hehtaaria kohti maksettava eläke suuremmaksi ensimmäiseltä viideltä hehtaarilta on pyritty siihen, että eläke muodostuisi riittäväksi nimenomaan pientiloille. Sanottu eläkkeen määrittelytapa johtaa samalla siihen, että jokaiselle luopujalle voidaan yhdessä ehkä hänelle jäävän asumisedun, hänen omistukseensa mahdollisesti edelleen jääneen metsän tuoton, ja mahdollisten sivutulojen kanssa turvata yleensä vähimmäistoimeentulo.

Milloin maatila luovutettaisiin kokonaisuudessaan, otettaisiin eläkettä laskettaessa huomioon koko maatilan pinta-ala. Jos luopumistoimenpiteiden kohteena olisivat maatilan pelto, ja luopujalle jäisi edelleen metsämaa, määrättäisiin eläke ainoastaan peltojen osalta. Luopumistoimenpiteiden kohteena olevan maatilan sellaisten omistajien, jotka eivät ole oikeutettuja luopumiseläkkeeseen, osuudet eivät vaikuttaisi luopumiseläkettä laskettaessa. Aviopuolisoiden osalta tehtäisiin kuitenkin poikkeus, koska heitä muutoinkin käsitellään yhtenä kokonaisuutena.

Jos samasta maatilasta luopuja olisi kaksi, korotettaisiin edellä mainittua eläkettä 50 prosentilla ja jos heitä olisi kolme tai useampia, sitä korotettaisiin 100 prosentilla. Näin saatu yhteinen luopumiseläke jaettaisiin, jollei erityistä syytä muuhun jakoon olisi, tasan sen saajien kesken. Tällaisena erityisenä syynä saattaisi olla, että luopujien omistamat osuudet luopumisen kohteena olevasta tilasta tai heidän työpanoksensa maatalousyrityksessä ovat huomattavasti poikenneet toisistaan. Jonkun eläkkeen saajan kuolema tai hänen eläkkeensä määrän muuttuminen ei enää myöhemmin vaikuttaisi muiden eläkkeisiin muuttavasti. Eläkkeen määrää ei myöskään myöhemmin korotettaisi sillä perusteella, että eläkkeen saaja luovuttaa luopumishetkellä pidättämänsä metsämaan maatilahallitukselle tai viljelijälle lisämaaksi.

Vähennetyt luopumiseläkkeen määrät laskettaisiin siten, että täydestä luopumiseläkkeestä vähennetään se maatalousyrittäjien eläkelain mukainen eläke, jonka luopuja on oikeutettu saamaan luopumista edeltäneen maatalousyrittäjätoimintansa perusteella (vapaakirjaeläke) sekä kansaneläkkeen perusosan ja tukiosan määrä sellaisina, kuin ne otetaan huomioon esimerkiksi työeläkelainsäädännössä. Vähennettynä luopu-

miseläkkeenä maksettaisiin kuitenkin aina vähintään 74 markkaa kuukaudessa. Kun muista eläkkeistä aiheutuvaa vähennystä lasketaan, otettaisiin sanotut eläkkeet huomioon sellaisina kuin ne ovat luopumiseläkkeen alkaessa. Näin ollen voitaisiin jo luopumiseläkettä myönnettäessä ilmoittaa, miten suuren vähennyksen muu eläketurva aiheuttaa aikanaan luopumiseläkkeeseen. Sanotusta menettelystä olisi myös se etu, että muun eläketurvan tasossa myöhemmin tapahtuva nousu ei johtaisi luopumiseläkkeen pienenemiseen.

Jotta luopumiseläkkeet säilyttäisivät ostovonsa, olisi laissa säädetyt markkamäärät ja luopumiseläkkeet sidottava elinkustannusindeksin muutoksiin. Tarkistus tapahtuisi kunkin kalenterivuoden alussa.

Koska kummallakin aviopuolisolla olisi oikeus saada luopumiseläkettä, ei luopumiseläkkeen saajan jälkeen olisi tarpeen suorittaa perhe-eläkettä. Järjestelmään ei näin ollen ehdoteta sisällytettäväksi mahdollisuutta perhe-eläkkeen saamiseen.

Luopumiseläkkeelle jääminen edellyttää pysyvää luopumista maatalouden harjoittamisesta. Jos luopuja ryhtyisi harjoittamaan maataloutta suuremmassa laajuudessa kuin kotitarveviljely edellyttää, olisi seurauksena eläkkeen lakkauttaminen. Niin ikään lakkautettaisiin eläke, jos omistaja luovuttaisi pidättämänsä metsämaan muulle kuin maatilahallitukselle tai kunnalle tai viljelijälle lisäalueeksi taikka hän jättäisi noudattamatta tekemänsä metsityssitoumuksen.

On pidettävä kohtuullisena, että luopuja, jolla useimmiten on käytettävissään tilasta saatu luovutushinta, jossain määrin osallistuu luopumiseläkkeensä kustantamiseen. Tämän vuoksi ehdotetaan, että luopuja, joka eläkkeelle siirtymässään ei ollut täyttänyt 65 vuotta, olisi velvollinen suorittamaan eläkkeellesiirtymisistä ja luopumiseläkettä laskettaessa huomioon otettavan maatalousmaan hehtaariluvusta riippuvan vakuutusmaksun. Perusvakuutusmaksu olisi 25 markkaa eläkettä määrättäessä huomioon otettavaa täyttää maatalousmaan hehtaaria kohden, ja se kerrottaisiin niiden täysien vuosien määrällä, jotka ovat jäljellä 66 vuoden ikään. Saman periaatteen mukaan määrättäisiin vakuutusmaksu, jos luopumiseläkkeen saajia on useampia kuin yksi. On mahdollista, että luopujalle, joka on myynyt koko tilansa, ei jää kauppahinnasta mitään osaa sen jälkeen, kun velat on vähennetty. Jotta varattomaksi todettu luopuja ei menettäisi mahdollisuutta luopumiseläketurvaan, ehdotetaan säädettäväksi, että vakuutusmaksu voidaan vähentää vähitellen eläkkeestä samalla tavoin

kuin voidaan menetellä maatalousyrittäjien eläkejärjestelmässä.

Organisaatio.

Luopumiseläkejärjestelmän hoidosta vastaisivat maatilahallitus, maatalouspiirien maataloustoimistot ja kunnalliset maatalouslautakunnat sekä maatalousyrittäjien eläkelaitos. Maataloustoimistojen tehtävänä olisi ottaa vastaan eläkehakemukset ja niihin liittyvät selvitykset sekä hoitaa viljelijöiden neuvontaa ja asiakaspalvelua. Toimisto lähettäisi eläkehakemuksen lausuntoon maatilahallitukselle, joka antaisi lausuntonsa siitä, ovatko eläkkeen saamisen edellytykset olemassa. Jos hakijan eläkeoikeus on riippunut maatalouden rakenteen parantamiseen liittyvien seikkojen arvostelusta ja maatilahallitus on päättänyt lausunnossaan hakijalle kielteiseen tulokseen, olisi maatilahallituksen alistettava asia maa- ja metsätalousministeriön ratkaistavaksi.

Eläkkeen myöntäisi ja maksaisi sekä vakuutusmaksun perimisestä huolehtisi maatalousyrittäjien eläkelaitos. Tällä tavoin voitaisiin käyttää hyväksi eläkelaitoksessa jo ennestään olevia käsittely- ja maksatussystemeitä sekä sen eläketeknistä asiantuntemusta. Luopumiseläkkeen maksatus voisi tapahtua maatalousyrittäjäeläkkeen yhteydessä, jolloin viljelijä saisi nämä eläkkeensä samasta laitoksesta. Järjestely tekisi mahdolliseksi myös sen, että viljelijöiden edustajat, joita on eläkelaitoksen hallintoelimissä, voisivat osallistua asioiden käsittelyyn. Eläkeasiaa ratkaistessaan eläkelaitoksella ei olisi kuitenkaan oikeutta poiketa maatalousviranomaisten lausunnosta siltä osin kuin se koskee maatalouden rakenteen parantamiseen liittyviä seikkoja.

Eläkehakemusten käsittelyssä ja eläkkeiden maksatuksessa sekä laitoksen hallinnossa olisi noudatettava soveltuvin osin työntekijäin eläkelain ja maatalousyrittäjien eläkelain säännöksiä. Luopumiseläkeasiassa annettuun päätökseen haettaisiin muutosta samassa järjestyksessä kuin maatalousyrittäjien eläkelain mukaisissa eläkeasioissa. Eläkelaitoksen päätöksestä näin ollen voisi valittaa eläkelautakuntaan ja eläkelautakunnan päätöksestä vakuutusosastoeseen. Kysymystä siitä, edistääkö luovutus maatalouden rakenteen parantamista, on pidettävä lähes yksinomaan tarkoituksenmukaisuusharkinnan piiriin kuuluvana. Sen ratkaiseminen edellyttää sitä paitsi sellaista maataloudellisten seikkojen erityisasiantuntemusta, jota on maatilahallituksella

sekä maa- ja metsätalousministeriöllä. Tämän vuoksi ei oikeutta hakea muutosta olisi, jos eläkehakemus on hylätty sanotulla tarkoituksenmukaisuusperusteella.

Luopumiseläkejärjestelmän tehokas toteuttaminen vaatii, että luopumista suunnitteleva viljelijä voi jo ennen lopullista luopumista saada varmuuden siitä, saako hän luopumiseläkkeen ja mikä on eläkkeen määrä. Tämän vuoksi esitetään, että luopumiseläke voitaisiin myöntää jo ennen luopumista ehdollisena. Jos kysymyksessä olisi maatilán tai sen osan luovutus, pidettäisiin tällöin perusteena maatilahallituksen ostotarjousta tai luovutuskirjan luonnosta. Eläkkeen suorittamisen edellytyksenä olisi, että ostotarjouksen tai luonnoksen mukainen luovutuskirja, metsityssitoumus tai sen oikeaksi todistettu jäljennös toimitetaan määräajassa eläkelaitokselle.

Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen valtuuskunnan ja hallituksen kokoonpanoa ehdotetaan muutettavaksi niin, että kumpaankin toimielimeen tulisi myös yksi maa- ja metsätalousministeriön nimeämä edustaja. Tämä muutos esitetään tehtäväksi maatalousyrittäjien eläkelakiin.

Kustannukset.

Luopumiseläkkeiden kustannuksista vastaisi valtio siltä osin kuin luopujien suorittamat vakuutusmaksut eivät riitä näihin menoihin. Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle luopumiseläkejärjestelmän toimeenpanosta aiheutuneet kustannukset yhdistettäisiin eläkelaitoksen muun toiminnan hallintokuluihin ja korvattaisiin eläkelaitokselle valtion varoista samalla tavoin kuin maatalousyrittäjien eläkejärjestelmän hallintokulut.

Luopumiseläkejärjestelmän aiheuttamia kustannuksia ei ole mahdollista ennakoita laskea, koska järjestelmän hyväksikäyttäminen riippuu kokonaan viljelijöitten omasta harkinnasta. Tällä hetkellä on ikävuosien 55—65 välillä olevia viljelijöitä noin 70 000 henkilöä ja heidän puolisoitaan noin 60 000. Jos luopumisen kohteena olevien tilojen määräksi lähimpien kolmen vuoden aikana tulisi 10 000 kappaletta ja tilojen keskipako olisi suunnilleen sama kuin pellonvarausjärjestelmässä eli noin 7 peltotehtaaria (9 maatalousmaahehtaaria), merkitsisi tämä eläkemenoina ensimmäisenä vuonna 10 milj., toisena vuonna 30 milj., kolmantena vuonna 47 milj.

ja neljäntenä vuonna 52 milj. markkaa, minkä jälkeen kustannukset asteittain alenisivat 4—5 milj. markalla vuodessa. Luopujien suorittamat maksusuodet toisaalta antaisivat sanottujen kolmen vuoden aikana noin 12 milj. markkaa. Jos luovutettujen tilojen lukumäärä olisi 20 000, muodostuisivat edellä mainitut kustannusluvut kaksinkertaisiksi.

Laskettuna luopumisen kohteena olevaa peltohehtaaria kohden voidaan valtion eläkekustannus arvioida keskimäärin noin 600—700 markaksi vuodessa. Jos katsottaisiin, että maataloustuotannon tasapainottamiseksi vaaditaan 500 000 viljelyksessä olevan peltohehtaarin poistaminen, ja oletettaisiin, että ylituotanto jakautuu näiden peltohehtaarien osalle, merkitsee jokainen tuotannosta poistettu hehtaari valtiolle vientituen vähenemisen muodossa noin 1 000 markan vuotuista säästöä. Vertailua tehtäessä on kuitenkin otettava huomioon, että olennainen osa järjestelmän kautta kulkevasta pellosto on suunniteltu palaamaan takaisin tuotantoon ja että luopumisen kohteena olevien tilojen peltojen tuotto ilmeisesti on, kuten peltonvarausjärjestelmästä saadut kokemukset osoittavat, keskimääräistä alempi, jolloin pellon poistamisen ylituotantoa supistava vaikutus muodostuu vastaavasti pienemmäksi. Toisaalta voidaan myös odottaa, että luopumiseläkejärjestelmän avulla aikaansaattava maatalouden rakenteen parantuminen aikanaan lisää maatalouden mahdollisuuksia ylläpitää tuotantoa edullisemmin kustannuksin, jolloin maatalouden tuen tarve samalla vähenee. Sitä paitsi välittömästi jäisi

jokin määrä pinta-alaisia pois käytännöstä tai niiden määrä alenisi, kun tiloja yhdistettäisiin tai liitettäisiin suurempiin. Lisäksi vaikuttaisi luopumiseläkejärjestelmä vähentävästi niihin kustannuksiin, jotka valtiolle aiheutuvat maatalousyrittäjien eläkejärjestelmästä.

Muu lainsäädäntö.

Luopumiseläkettä laskettaessa otettaisiin, kuten edellä on selvitetty, kansaneläkkeen tukiosa kokonaisuudessaan vähentävänä huomioon. Jotta luopumiseläke ei puolestaan pääsisi vähentämään sanottua tukiosaa, olisi luopumiseläke säädettävä tukiosaa laskettaessa etuoikeutetuksi tuloksi. Sitä vastoin on pidettävä tarkoituksenmukaisena, että luopumiseläke otetaan rintamasotilaseläkettä laskettaessa vähentävänä huomioon samalla tavalla kuin muutkin eläkkeen luonteiset suoritukset. Tätä tarkoittava lisäys ehdotetaan tehtäväksi rintamasotilaseläkkeestä annettuun lakiin. Koska tukiosaan kohdistuva kansaneläkelain muutos on tarkoitus ulottaa koskemaan myös luopumiskorvausta, on esitys sanotun lain muuttamisesta annettu erikseen luopumiskorvausta koskevan lakiesityksen yhteydessä eduskunnalle.

Luopumiseläkejärjestelmästä aiheutuvista muutoksista verolainsäädäntöön on tarkoitus antaa eduskunnalle erillinen esitys.

Edellä lausutun perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Luopumiseläkelaki.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §.

Maatilan tai sen osan omistajalle, joka maatalouden rakenteen parantamiseksi luopuu tässä laissa säädetyllä tavalla pysyvästi maatalouden harjoittamisesta, voidaan maksaa luopumiseläkettä sen mukaan kuin jäljempänä säädetään. Luopumiseläkettä voidaan maksaa myös eläkkeeseen oikeutetun omistajan aviopuolisolle, joka pysyvästi luopuu maatalouden harjoittamisesta. Edellä tarkoitettuja henkilöitä nimitetään tässä laissa *luopujiksi*.

Luopumisen katsotaan tapahtuneen maatalouden rakenteen parantamiseksi, jos se edistää tarkoituksenmukaisten maatilojen muodostumista tai sen seurauksena on laadultaan tai sijainniltaan huonon pellon poistuminen maataloustuotannosta.

2 §.

Eläkkeen saamisen edellytyksenä on:

1) että luopuja ainakin viiden vuoden ajan välittömästi ennen luopumista on maatilalla

asuen harjoittanut maatilataloutta vähintään yhden hehtaarin peltoa käsittävällä tilalla;

2) että luopujan tai luopujina olevien aviopuolisoiden muusta kuin maatilataloudesta saamiensa tulojen ei voida katsoa huomattavasti ylittäneen määrää, jota voidaan pitää tavanomaisena viljelijän sivutulona luopumistoimenpiteiden kohteena olevaa maatilaa vastaavissa maatalousyrittäjissä;

3) että luopuja on luopumisen tapahtuessa täyttänyt 55 vuotta, kuitenkin niin, että sanottua ikärajaa ei sovelleta naispuoliseen luopujaan, jonka aviopuoliso on luopumiseläkkeeseen oikeutettu; ja

4) että luopuminen on tapahtunut 1 päivän tammikuuta 1974 ja 31 päivän joulukuuta 1976 välisenä aikana.

Jos maatilalla peltoalasta on tehty pellon käytön rajoittamisesta annetussa laissa (216/69) tarkoitettu pellonvaraus sopimus, katsotaan luopujan 1 momentin 1 kohdan säännöstä sovellettaessa jatkaneen maatilatalouden harjoittamista ja tilalla asumista myös sen ajan, jonka pellonvaraus sopimus on ollut voimassa. Maatilalla asumista koskevasta vaatimuksesta voidaan luopua, jos siihen on erityisiä syitä.

3 §.

Luopujalla ei ole oikeutta luopumiseläkkeeseen, jos hänelle tai hänen aviopuolisolle on myönnetty luopumiskorvauksesta annetun lain (/) mukainen luopumiskorvaus tai maatalousyrittäjien eläkelain 6 a §:ssä (/) tarkoitettu sukupolvenvaihdoseläke taikka jos sanotulla henkilöllä on vireillä luopumiskorvauksen tai sukupolvenvaihdoseläkkeen saamista tarkoittava hakemus.

4 §.

Luopuja on oikeutettu eläkkeeseen vain, jos luopumistoimenpiteiden kohteena oleva maatila käsittää vähintään kaksi hehtaaria maatalousmaata ja sanottuun maatalousmaahan sisältyy vähintään yksi hehtaari maataloustuotantoon käytettyä peltoa.

Jos luopujalla tai luopujina olevilla aviopuolisilla on omistuksessaan kaksi tai useampia maatiloja, on luopumiseläkkeen saamisen edellytyksenä, että maatalouden harjoittamisesta luovutaan tässä laissa tarkoitettuun tavoin kaikilla näillä tiloilla. Vaikka luopuja omistaa vain osan maatilasta, on eläkkeen saamisen edellytyksenä, ellei maatilaa ole viljelty sovintojaon perusteella,

että luopumistoimenpiteet kohdistetaan koko maatalaan.

5 §.

Tässä laissa tarkoitettu maatalousmaa määritellään ja sen pinta-ala lasketaan soveltuvin osin samojen perusteiden mukaan, jotka on säädetty maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 2 §:n 2 momentissa ja 20 §:ssä sekä niiden nojalla annetuissa säännöksissä.

Maatalousmaana ei oteta huomioon aluetta, joka on hankittu tai muutoin kuin perintönä saatu 19 päivän lokakuuta 1973 jälkeen.

6 §.

Maatilan omistajan katsotaan luopuneen tässä laissa tarkoitettuun tavoin maatalouden harjoittamisesta, jos hän luovuttaa maatilansa maatilahallitukselle tai lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle.

Niin ikään katsotaan maatilalla omistajan luopuneen tässä laissa tarkoitettuun tavoin maatalouden harjoittamisesta, jos hän

1) luovuttaa maatilansa pellon edellä 1 momentissa mainitulle luovutuksensaajalle ja antaa samalla sitoumuksen siitä, että hän ei luovuta tilansa metsämaata muutoin kuin maatilahallitukselle, kunnalle tai lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle; tai

2) antaa sitoumuksen siitä, että hän kolmen vuoden kuluessa sitoumuksen antamisesta metsittää tilastaan sellaisen pellon, jolla ei ole tarkoituksenmukaista käyttöä peltolisäalueena (*metsityssitoutus*), luovuttaa muun pellon edellä 1 momentissa mainitulle luovutuksensaajalle ja samalla sitoutuu olemaan luovuttamatta tilansa metsämaata muutoin kuin maatilahallitukselle, kunnalle tai lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle.

Milloin eläkkeen saaja tulee luopumisen jälkeen maatilalla omistajaksi on hänen, mikäli maatilalla osalta on ollut voimassa 2 momentissa tarkoitettu sitoumus, annettava omalta osaltaan vastaava sitoumus uhalla, että luopumiseläke muutoin lakkautetaan.

Maatilan omistajalla on oikeus luopuessaan jättää maatilastaan omistukseensa tai hallintaansa talouskeskuksen käsittävä alue sekä puutarha- ja peltoalue omassa taloudessa tarvittavien perunoiden sekä puutarha- ja kasvitartutteen viljelemistä varten. Niin ikään hän voi pidättää itselleen ja perheensä jäsenille oikeuden asua luovutetulla maatilalla sijaitsevassa asuinrakennuksessa sekä oikeuden käyttää muitakin tilalla olevia rakennuksia.

7 §.

Tätä lakia sovellettaessa katsotaan luopumisen tapahtuneen sinä ajankohtana, jona luovutuskirja on allekirjoitettu tai, jos kysymyksessä on metsitys, kun metsityssitoutumus on asetuksella säädettävällä tavalla annettu asianomaisen maatalouspiirin maataloustoimistolle.

Oikeutta luopumiseläkkeeseen ei ole, jos luopuja on 19 päivän lokakuuta 1973 jälkeen muutoin kuin maatilahallitukselle tai lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle luovuttanut maatilastaan niin olennaisen osan, että luovutusta on pidettävä tilan pirstomisena.

8 §.

Luopumiseläkkeenä maksetaan täyttä luopumiseläkettä tai vähennettyä luopumiseläkettä. Vähennettyä luopumiseläkettä suoritetaan luopujalle, joka on täyttänyt 65 vuotta tai joka saa sairausvakuutuslain (364/63) mukaista joko toistaiseksi tai vähintään kahdeksi kuukaudeksi kerrallaan myönnettyä päivärahaa taikka kansaneläkelain (347/56) mukaista työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä.

Täysi luopumiseläke muutetaan vähennetyksi luopumiseläkkeeksi sen kuukauden alusta lukien, joka ensiksi alkaa eläkkeen saajan täytettyä 65 vuotta. Milloin luopumiseläkkeen saajalle myönnetään 1 momentissa tarkoitettu sairausvakuutuslain mukainen päiväraha taikka kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke, suoritetaan muutos lähinnä seuraavasta mahdollisesta eläkkeen eräänymispäivästä sen jälkeen kun ilmoitus päivärahan tai kansaneläkkeen myöntämisestä saapui luopumiseläkettä maksavalle laitokselle.

Jos luopumiseläkkeen saajalle myönnetty 1 momentissa tarkoitettu sairausvakuutuslain mukainen päiväraha taikka kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke lakkaa, muutetaan vähennetty luopumiseläke hakemuksesta täydeksi luopumiseläkkeeksi päivärahan tai kansaneläkkeen lakkaamista seuraavan kuukauden alusta lukien, ei kuitenkaan takautuvasti kuutta kuukautta pitemmältä ajalta ennen hakemista seuraavan kuukauden alkua.

9 §.

Täyden luopumiseläkkeen määrä kuukaudessa on 80 markkaa luovutetun tai metsitetyn maatalousmaan hehtaaria kohden 5 hehtaarilta sekä sen jälkeen 18 markkaa hehtaarilta, yhteensä kuitenkin enintään 15 hehtaarilta. Maatalousmaan hehtaareja tällöin laskettaessa otetaan huomioon ne

osat maatilasta, jotka on luovutettu 6 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitetuina tavoin, tai joista on tehty metsityssitoutumus.

Milloin luopumiseläkkeen saajia on kaksi tai useampia, määrätään heille yhteinen luopumiseläke, joka on määrältään 50 prosenttia suurempi kuin 1 momentin mukainen eläke, jos eläkkeen saajia on kaksi, ja 100 prosenttia suurempi, jos heitä on kolme tai useampia. Yhteinen luopumiseläke jaetaan, jollei erityistä syytä muuhun ole, tasan sen saajien kesken.

Jos osan maatilasta omistaa henkilö, joka ei saa luopumiseläkettä ja joka ei ole luopumiseläkkeen saajan aviopuoliso, jätetään hänen omistamaansa osuutta vastaava maatalousmaan ala huomioon ottamatta luopumiseläkettä määrätessä.

10 §.

Vähennetyn luopumiseläkkeen määrä lasketaan siten, että eläkkeen saajan täydestä luopumiseläkkeestä vähennetään:

1) sen maatalousyrittäjien eläkelain mukaisen eläkkeen määrä, johon eläkkeen saaja on oikeutettu luopumista edeltäneen maatalousyrittäjätoimintansa perusteella ottamatta kuitenkaan huomioon eläkkeen määrän työntekijäin eläkelain (395/61) 7 c §:n mukaista korotusta ja 8 §:n mukaista vähennystä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 9 §:n 2 momentin mukaista muutosta; ja

2) määrä, joka on yhtä suuri kuin lapsettoman yksinäisen henkilön tai, jos eläkkeen saajan aviopuoliso on myös oikeutettu saamaan luopumiseläkettä, lapsettoman aviopuolison kansaneläkkeen perusosan ja täysimääräisen tukiosan yhteenlaskettu määrä kansaneläkelain 27 §:ssä tarkoitettussa kolmannessa kuntaryhmässä.

Vähennettyä luopumiseläkettä laskettaessa otetaan 1 momentissa tarkoitettut eläkkeen määrät huomioon sellaisina kuin ne ovat luopumiseläkkeen alkaessa.

Sen estämättä, mitä edellä tässä pykälässä on säädetty, on vähennetyn luopumiseläkkeen määrä aina vähintään 74 markkaa kuukaudessa.

11 §.

Luopumiseläkkeen saaja, jonka eläke alkaa ennen kuin hän on täyttänyt 65 vuotta, on velvollinen osallistumaan luopumiseläkkeensä kustantamiseen suorittamalla kertamaksuna markkamäärän, joka saadaan kertomalla luopumiseläkkeen perusvakuutusmaksu niiden täysien vuosien

määrällä, jotka ovat jäljellä luopumiseläkkeen alkamisesta siihen ajankohtaan, jolloin eläkkeen saaja täyttää 66 vuotta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu perusvakuutusmaksu on 25 markkaa jokaista luopumiseläkettä laskettaessa huomioon otettavaa täyttä maatalousmaan hehtaaria kohden. Milloin 1 momentissa tarkoitettuja eläkkeen saajia on kaksi tai useampia, määrätään heille ensin yhteinen perusvakuutusmaksu, joka on edellä tarkoitettua hehtaaria kohden 37,50 markkaa, jos eläkkeen saajia on kaksi, ja 50 markkaa, jos heitä on kolme tai useampia. Eläkkeen saajien osuudet yhteisestä perusvakuutusmaksusta määrätään jakamalla maksu heidän luopumiseläkkeittensä suhteessa.

Vakuutusmaksu on maksettava ennen kuin luopumiseläkkeen suorittaminen alkaa. Milloin eläkkeen hakija on todettu maksukyvyttömäksi, voidaan vakuutusmaksu vähentää luopumiseläkkeestä siten kuin maatalousyrittäjien eläkelain 12 §:n 4 momentissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä on säädetty.

Jos vakuutusmaksua ei ole suoritettu tai selvitystä maksukyvyttömyydestä toimitettu eläkelaitokselle kuuden kuukauden kuluessa siitä kun eläkepäätös annettiin, raukeaa eläkepäätös.

12 §.

Luopumiseläkettä on haettava vuoden kuluessa luopumisen tapahtumisesta uhalla, että oikeus eläkkeen saamiseen on muuten menetetty. Erityisestä syystä voidaan eläke kuitenkin myöntää myöhästyneenkin hakemuksen perusteella.

Luopumiseläke myönnetään sen kuukauden alusta, joka ensiksi seuraa sen jälkeen, kun maatalan tai sen osan hallinta luovutuskirjan ehtojen mukaisesti siirtyi luopujalta tai, jos kysymyksessä on metsitys, kun hän metsityssitoumuksen mukaisesti lakkasi viljelemästä metsitettäviä peltojaan. Luopumiseläkettä ei kuitenkaan myönnetä takautuvasti kuutta kuukautta pitimmältä ajalta ennen eläkkeen hakemista seuraavan kuukauden alkua.

Luopumiseläkettä maksetaan eläkkeen saajan kuolemaa seuraavan kalenterikuukauden alkuun.

Milloin luopuja ryhtyy harjoittamaan maataloustuotantoa suuremmissa laajuudessa kuin 6 §:n 4 momentissa on säädetty tai jos 6 §:n 2 tai 3 momentissa tarkoitettua sitoumusta ei ole noudatettu, lakkautetaan luopumiseläke, el-

lei erityistä syytä sen edelleen maksamiseen ole olemassa.

13 §.

Tässä laissa säädetyt markkamäärät ja luopumiseläkkeet tarkistetaan kunkin kalenterivuoden alusta elinkustannusindeksin muutoksia vastaavasti siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.

14 §.

Tämän lain täytäntöönpanosta huolehtivat maatilahallitus, maatalouspiirien maataloustoimistot ja kunnalliset maatalouslautakunnat sekä maatalousyrittäjien eläkelaisa tarkoitettu maatalousyrittäjien eläkelaitos, jota jäljempänä sanotaan eläkelaitokseksi.

15 §.

Luopumiseläkettä haetaan vahvistetulla lomakkeella ja hakemukseen on liitettävä eläkelaitoksen määräämä selvitys. Hakemus liitteineen on toimitettava sen maatalouspiirin maataloustoimistoon, jonka toimialueella luopumistoimenpiteiden kohteena oleva maatila sijaitsee.

Maataloustoimiston on toimitettava eläkehakemus oman lausuntonsa ohella maatilahallitukselle, jonka tulee antaa eläkelaitokselle lausuntonsa siitä, ovatko luopumiseläkkeen saamisen edellytykset olemassa. Milloin maatilahallitus katsoo, että 1 §:n 2 momentissa, 6 §:ssä tai 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja luopumiseläkkeen saamisen edellytyksiä ei ole, on asia alitettava maa- ja metsätalousministeriön ratkaistavaksi.

16 §.

Eläkehakemuksen ratkaisemisesta sekä muista eläkkeen määrämiseen ja maksatukseen liittyvistä tehtävistä huolehtii eläkelaitos. Eläkelaitoksella ei ole oikeutta poiketa ratkaisussaan 15 §:n 2 momentissa mainitusta lausunnosta siltä osin kuin se koskee 1 §:n 2 momentissa, 6 §:ssä tai 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja luopumiseläkkeen saamisen edellytyksiä.

Eläkepäätöksessä on vahvistettava, paitsi täyden luopumiseläkkeen, myös vähennetyn luopumiseläkkeen määrä.

Maataloustoimiston ja maatalouslautakunnan asiana on valvoa, että luopuja täyttää 6 §:n 2 ja 3 momentissa tarkoitettut sitoumuksensa.

17 §.

Eläkehakemus voidaan käsitellä ja eläke myöntää ennen luopumista ehdollisena. Jos kysymyksessä on maatilain tai sen osan luovutus, pidetään tällöin perusteena luovutusta koskevaa maatilahallituksen ostotarjousta tai luonnosta luovutuskirjaksi, jonka eläkkeen hakija ja luovutuksensaaja ovat allekirjoittaneet. Eläkkeen suorittamisen edellytyksenä on, että ostotarjouksen tai luonnoksen mukainen luovutuskirja, metsityssitoumus tai sen oikeaksi todistettu jäljennös toimitetaan eläkelaitokselle.

Jos luovutuskirjaa, metsityssitoumusta tai sen jäljennöstä ei ole toimitettu eläkelaitokselle kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun ehdollinen eläkepäätös annettiin, raukeaa sanottu päätös.

Milloin luopumiseläke myönnetään ehdollisena, pidetään eläkkeen alkamisajankohtana 10 §:n 2 momentin ja 11 §:n 1 momentin säännöksiä sovellettaessa sen kalenterikuukauden alkua, jonka aikana ehdollinen eläkepäätös annetaan.

18 §.

Maatilahallitus voi ostaa maatilatalouden kehittämisrahaston varoilla tässä laissa tarkoitettuja tiloja ja alueita maankäyttölainsäädännön mukaan lisäalueina käytettäväksi.

Niin ikään maatilahallitus voi ostaa maatilatalouden kehittämisrahaston varoilla sellaisia tiloja ja alueita, jotka eivät sovellu maankäyttölainsäädännön mukaisiin tarkoituksiin käytettäväksi. Sanotunlaisten tilojen ja alueiden myöhemmässä käytössä on soveltuvin osin noudatettava, mitä luopumiskorvauksesta annetun lain 13, 14 ja 15 §:ssä on säädetty. Määrättäessä sakkokorkoa luopumiskorvauksesta annetun lain 14 §:n 2 momentin nojalla pidetään sakkokoron ylärajana sen luopumiseläkkeen pääoma-arvoa, mikä olisi voitu määrätä aluetta, jonka osalta ehtoja on rikottu, vastaavien maatalousmaan hehtaarien perusteella.

Edellä 2 momentissa tarkoitettu eläkkeen pääoma-arvo määrätään sosiaali- ja terveystieteiden vahvistamien perusteiden mukaan.

19 §.

Mikäli maatila tai sen osa luovutetaan lisäalueeksi yksityiselle viljelijälle, voi maatilahallitus määrätä luovutuskirjaan otettavaksi ehdon, että tilan pelto tai sen osa on metsitettävä määräajassa.

Milloin 1 momentissa tarkoitettua kaupan rahoittamiseksi myönnetään luottoa maankäyttölainsäädännön tai maatalouden perusluotosta annetun lain (156/65) nojalla, on velkakirjaan otettava ehto, että laina on, ellei erityisiä syitä muuhun menettelyyn ole, irtisanottava heti takaisin maksettavaksi, mikäli metsitettäväksi tarkoitettua peltoa ei ole määräajassa metsitetty tai sitä on ryhdytty käyttämään maataloustuotantoon.

20 §.

Valtioneuvoston tulee, ottaen huomioon maataloustuotteiden ylituotannossa vallitseva tilanne ja muut asiaan vaikuttavat seikat, antaa kutakin kalenterivuotta varten tarkemmat ohjeet siitä, kummalle 1 §:n 2 momentissa mainituista tarkoituseristä on annettava pääpaino ja miten ne muutoin on otettava tätä lakia sovellettaessa huomioon. Valtioneuvosto voi asettaa muitakin kuin tässä laissa säädettyjä luovutuksensaajaa ja luopumisen kohteena olevan tilan vastaista käyttöä koskevia ehtoja ja rajoituksia.

Niin ikään voi valtioneuvosto, ottaen huomioon mitä 1 momentissa on säädetty, antaa maatilahallitukselle yleisiä ohjeita 18 §:n 1 ja 2 momentin soveltamisesta.

21 §.

Tässä laissa tarkoitettulla luopujalla on oikeus sosiaali- ja terveystieteiden vahvistamien ehdoin ja maksuin järjestää itselleen eläketurva, joka on tämän lain edellyttämää luopumiseläketurvaa parempi ja jonka ehdot ja maksut on vahvistettava soveltuvin osin samoiksi kuin maatalousyrittäjien eläkelain 11 §:n 1 momentissa tarkoitettua lisäeläketurvan ehdot ja maksut.

22 §.

Luopumiseläkkeistä aiheutuneet kustannukset maksetaan valtion varoista siltä osin kuin 11 §:n mukaisesti suoritettavat vakuutusmaksut eivät riitä sanottuihin menoihin. Tämän lain mukaisesta toiminnasta eläkelaitokselle aiheutuneet hallintokulut yhdistetään sen muun toiminnan hallintokuluihin ja korvataan eläkelaitokselle siten kuin maatalousyrittäjien eläkelain mukaisista hallintokuluista on säädetty.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu valtion vastuu ei kuitenkaan koske 21 §:n mukaisia etuuksia eikä niihin liittyviä hallintokuluja.

Valtion tulee, sen mukaan kuin asetuksella tarkemmin säädetään, suorittaa kunakin vuotena eläkelaitokselle ennakkona määrä, joka vastaa 1 momentin mukaan valtion suoritettavaksi arvioitua määrää.

23 §.

Edellä 16 §:n 1 momentissa ja 17 §:ssä tarkoitettuihin eläkelaitoksen päätöksiin saa hakea muutosta ja päätöksen poistamista siten kuin työntekijäin eläkelaisissa on säädetty.

Jos eläkehakemus on hylätty sillä perusteella, että 1 §:n 2 momentissa, 6 §:ssä tai 7 §:n 2 momentissa tarkoitettuja eläkkeen saamisen edellytyksiä ei ole, ei päätökseen saa hakea muutosta. Muutosta ei myöskään saa hakea maatilahallituksen eikä maa- ja metsätalousministeriön 15 §:n 2 momentissa tarkoitettuun lausuntoon.

24 §.

Jollei tästä laista muuta seuraa, on luopumis-eläkkeestä soveltuvin osin lisäksi vastaavasti voimassa, mitä työntekijäin eläkelain 16—21 a §:ssä ja 22 §:ssä sekä maatalousyrittäjien eläkelain 16—18 §:ssä ja 19 §:n 3 momentissa on säädetty.

Työntekijäin eläkelain 17 §:n 2 momentin säännöksiä sovellettaessa eläketurvakeskus rin-

nastetaan sanotussa lainkohdassa tarkoitettuun valtion viranomaiseen.

Sen estämättä, mitä työntekijäin eläkelain, lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelain (134/62), maatalousyrittäjien eläkelain ja yrittäjien eläkelain (468/69) nojalla annetuissa asetuksissa on säädetty eläkelaitosten toimivallasta, huolehtii sanotuissa asetuksissa tarkoitettun eläkehakemuksen ratkaisemisesta, eläkkeen maksamisesta ja eläkkeeseen liittyvistä eläkelaitoksen muista tehtävistä maatalousyrittäjien eläkelaitos, milloin eläkkeen hakija saa eläkettä hakiessaan luopumiseläkettä.

25 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella.

26 §.

Tätä lakia sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 1974 lukien.

Maatilahallituksen ja eläkelaitoksen on viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin lain täytäntöönpanoa varten. Tästä eläkelaitokselle aiheutuneet kulut korvataan valtion varoista.

Lain 22 §:n 3 momentissa tarkoitettu ennakko suoritetaan ensimmäiseltä kalenterivuodelta kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 16 § näin kuuluvaksi:

16 §.

Tämän lain mukaista vakuutusta hoitaa maatalousyrittäjien eläkelaitos. Eläkelaitos huolehtii myös viljelijöiden luopumiseläketurvasta siten kuin luopumiseläkelaisissa (/) on säädetty.

Maatalousyrittäjien eläkelaitos on sosiaali- ja terveysministeriön valvonnan alainen ja sen ohjesääntö annetaan asetuksella. Eläkelaitoksen päätäntävaltaa käyttävät valtuuskunta ja sen asettama hallitus, joissa puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan ohella on kummassakin yksi maa- ja metsätalousministeriön, yksi sosiaali- ja

terveysministeriön ja kaksi valtiovarainministeriön nimeämää henkilöä sekä tämän lain piiriin kuuluvien henkilöiden taloudellisia etuja valvovien edustavimpien järjestöjen edustus. Puheenjohtajan tai varapuheenjohtajan tulee olla eläkevakuutustoimintaan perehtynyt henkilö. Valtuuskunnan asettaa eläketurvakeskus, joka myös valitsee hallituksen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Tätä lakia sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 1974 lukien.

Laki
rintamasotilaseläkkeestä annetun lain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan rintamasotilaseläkkeestä 23 päivänä huhtikuuta 1971 annetun lain (294/71) 4 §:n 1 momentti näin kuuluvaksi:

4 §.

Oikeus 2 ja 3 §:n mukaiseen rintamasotilas-eläkkeeseen vahvistetaan kansaneläkelain 30 §:ssä tarkoitetun vuositulon perusteella, kuitenkin niin, että kansaneläkelain 30 §:n 2 momentin 3, 4, 10 ja 11 kohdissa mainitut tulot sekä 8 kohdassa mainituista tuloista muut kuin ylimääräiset sotaeläkkeet ja 12 kohdassa maini-

tuista tuloista ainoastaan luopumiseläkeläissa (/) tarkoitettu luopumiseläke luetaan vuosituloksi.

Tätä lakia sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 1974 lukien.

Helsingissä 19 päivänä lokakuuta 1973.

Tasavallan Presidentti

Maa- ja metsätalousministeri

Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi maatalousyrittäjien eläkelain ja kansaneläkelain 30 §:n muuttamisesta.

Maataloutemme säilyttäminen kehityskelpoisena edellyttää, että maatalouselinkeinon on jatkuvasti tulossa nuoria yrittäjiä, joilla on riittävä ammattipätevyys. Maatalousyrityksen luovuttaminen uuden sukupolven hoidettavaksi tapahtuu kuitenkin usein liian myöhäisessä vaiheessa. Maatilan haltuunsa saava lapsi tai muu omainen on ehtinyt sivuuttaa ikävuodet, jolloin hänen mahdollisuutensa kehittää omaa yritystään olisivat olleet parhaimmillaan.

Eräänä syynä omasta yrityksestä kiinnipitämiseen on huoli siitä, ettei viljelijä ja hänen aviopuolisonsa saa riittävää toimeentuloa, jos maatalousyrityksestä luovutaan. Tilalta saatava syytinki on useimmiten vain osaratkaisu. Tilasta luopumiseen vaikuttaa jarruttavasti myös voimassa oleva maatalousyrittäjien eläkejärjestelmä, jossa täysimääräisen vanhuuseläkkeen saaminen edellyttää yrittäjätoiminnan jatkamista eläkeikään saakka. Useissa tapauksissa viljelijä olisi valmis luovuttamaan tilan lähiomaiselleen, jos hän saisi toimeentulotukea esimerkiksi erityiseläkkeen muodossa siihen saakka, kun hänen kansaneläkkeensä ja maatalousyrittäjäeläkkeensä alkavat eläkeiässä.

Hallitus on antanut Eduskunnalle esityksen luopumiseläkettä koskevaksi lainsäädännöksi (~~hall. es. n:o 102/1972 vp.~~). Esityksen mukaan maksettaisiin luopumiseläkettä viljelijälle, joka myy maatilansa käytettäväksi maatalouden rakenteen parantamiseen. Luopumiseläkettä ei saisi, jos tila myydään lapselle tai muulle lähiomaiselle, joka jatkaa sillä maatalouden harjoittamista. Hallitus on kuitenkin esityksessään todennut, että sukupolvikierron tukemismahdollisuuksia eläkkeen avulla olisi tutkittava erikseen esimerkiksi maatalousyrittäjien eläkejärjestelmän yhteydessä.

Edellä sanotun perusteella esitetään, että ikääntyneelle viljelijälle, joka ennen eläkeikää luopuu viljelytoiminnan jatkamiseen soveltuvasta viljelmästä lähiomaisensa hyväksi, ryhdyttäisiin maksamaan erityistä sukupolvenvaihdos-

eläkettä. Eläke olisi maatalousyrittäjälle korvauksena siitä, että hän yhteiskunta- ja maatalouspoliittisesti painavista syistä luopuu toimeentulonsa lähteestä jo ennen eläkeikää. Se antaisi hänelle toimeentuloturvaa esimerkiksi syytingin muodossa maksettavan kauppahinnan ja mahdollisten ansiotulojen lisäksi siihen saakka, kun lakisääteiset vanhuuseläkkeet alkavat. Sukupolvenvaihdoseläke koskisi sellaisia maatiloja, joiden jatkuvaa viljelemistä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena. Jos maatila ei täyttäisi tätä vaatimusta ja viljelijä haluaisi lopettaa maatalouden harjoittamisen, olisi hänen käytettävissään toinen vaihtoehto, luopumiseläkkeelle jääminen.

Sukupolvenvaihdoseläke on toteutettavissa hallinnollisesti yksinkertaisimmalla tavalla, jos se liitetään maatalousyrittäjien eläkejärjestelmän yhteyteen. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksessa on käytettävissä eläkkeen myöntämistä varten tarvittavat perustiedot maatalousyrittäjästä ja hänen yrityksestään. Sukupolvenvaihdoseläkkeellä olisi sitä paitsi runsaasti yhtymäkohtia luopumiseläkejärjestelmään, jota on esitetty maatalousyrittäjien eläkelaitoksen hoidettavaksi. Tämän vuoksi esitetään, että sukupolvenvaihdoseläkettä koskevat säännökset lisättäisiin maatalousyrittäjien eläkelakiin (467/69).

Eläkeoikeus.

Sukupolvenvaihdoseläkkeen saamisen edellytyksenä olisi, että maatalousyrittäjä luovuttaa jatkamiskelpoiseksi katsottavan viljelmänsä määrätyt edellytykset täyttävälle lähiomaiselleen, jota laissa kutsuttaisiin luovutuksensaajaksi. Lisäksi edellytettäisiin, että maatalousyrittäjä pysyvästi lopettaa maatalouden harjoittamisen. Jos hän eläkkeen saatuaan ryhtyisi uudelleen maanviljelijäksi, lakkautettaisiin eläke. Kuten luopumiseläkejärjestelmässäkin, olisi oikeus eläkkeeseen viljelmän omistajalla ja hänen aviopuolisolla. Eläkeoikeuteen ei siis vaikuttaisi,

kumman puolison nimiin tila on merkitty. Kummallekin aviopuolisolle määrättäisiin oma, itsenäinen eläkkeensä.

Mahdollisten keinottelutapausten välttämiseksi olisi edellytettävä, että maatalousyrittäjä on ainakin viisi vuotta viljelmällä asuen harjoittanut maatilataloutta. Asumista koskevasta vaatimuksesta voitaisiin luopua, jos siihen on erityisiä syitä. Tällainen syy saattaisi olla esimerkiksi se, että maatalousyrittäjän asunto on ollut viljelmän ulkopuolella sen läheisyydessä.

Koska sukupolvenvaihdoseläkkeen tarkoituksena on viljelmästä luopuvan maatalousyrittäjän toimeentulon helpottaminen, ei eläkettä ole tarpeen maksaa henkilöille, jotka saavat pääasiallisen toimeentulonsa muusta kuin maatalousyrittäjätoiminnasta. Tästä ehdotetaan lakiin otettavaksi nimenomainen säännös. Vastavantaista säännöstä on myös esitetty luopumiseläkelakiin, jossa se on jouduttu muotoilemaan eri tavalla lähinnä siksi, että luopumiseläkejärjestelmä koskisi myös pientiloja, joilla sivuansiot ovat tavallisia.

Etukäteen on vaikea arvioida, kuinka voimakkaasti sukupolvenvaihdoseläke tulee vaikuttamaan maatalousyrittäjien luopumishalukkuuteen ja millaisiksi siten muodostuvat järjestelmästä valtiolle aiheutuvat kustannukset. Järjestelmää ei pitäisi suunnitella teholtaan sellaiseksi, että se johtaisi tuloksiin, jotka ovat olennaisessa ristiriidassa luopumiseläkejärjestelmän maataloustuotannon tasapainottamistavoitteen kanssa. Tämän vuoksi esitetään, että eläkkeen saisi, jos viljelmä on luovutettu maatalousyrittäjän täytettyä 60 vuotta. Ikäraja olisi siten sama kuin työttömyyseläkkeen alaikäraja. Vaimon osalta noudatettaisiin 55 vuoden ikärajaa silloin, kun hänen maatalousyrittäjänä toiminut miehensä on täyttänyt 60 vuotta. Näin ollen ei vaimon ikä yleensä muodostaisi estettä sille, että puoliset luopuvat viljelmästä heti miehen täytettyä 60 vuotta. — Yläikärajana sukupolvenvaihdoseläkkeen saamiselle olisi 65 vuotta, jossa iässä vanhuuseläkkeet normaalisti alkavat.

Jos maatalousyrittäjä on jo kansaneläkelain (347/56) mukaisella työkyvyttömyyseläkkeellä, ei hänellä yleensä ole sellaista työpanosta, josta hän voisi luopua luovutuksensaajan hyväksi. Sukupolvenvaihdoseläke ei ole tällöin myöskään tarpeen siitä syystä, että hän saa toimeentuloturvaan kansaneläkkeestä. Sama koskee maatalousyrittäjää, joka saa maatalousyrittäjien eläkelain mukaista täyttä työkyvyttömyyseläket-

tä. Tämän vuoksi esitetään säädettäväksi, että maatalousyrittäjällä, joka saa jompaakumpaa edellä mainituista eläkkeistä, ei ole oikeutta sukupolvenvaihdoseläkkeeseen. Maatalousyrittäjien eläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke, joka on myönnetty osaeläkkeenä, ei sitä vastoin olisi esteenä sukupolvenvaihdoseläkkeen saamiseen.

Luopumiseläkelaki koskisi ainoastaan sellaisia maatilan myyntejä, jotka tapahtuisivat kolmen vuoden kuluessa lain voimaantulosta. Hallituksen esityksen perusteluissa on tosin mainittu, että tämän jälkeenkkin olisi lain soveltamista jossain muodossa jatkettava. Yhdennäköisesti tämän kanssa ehdotetaan, että sukupolvenvaihdoseläke voitaisiin myöntää vain niissä tapauksissa, jolloin viljelmä luovutetaan kolmen vuoden kuluessa säännösten voimaantulosta.

Koska luovutuksensaajien piiri olisi erilainen toisaalta sukupolvenvaihdos- toisaalta luopumiseläkejärjestelmissä, ei samalta viljelmältä voisi saada samanaikaisesti sukupolvenvaihdos- ja luopumiseläkettä. Tämän vuoksi ovat erityiset valintasäännökset näiden järjestelmien välillä tarpeettomia.

Jatkamiskelpoinen viljelmä.

Tarkoituksenmukaista on, että sukupolvenvaihdoseläkkeen avulla tuetaan sellaisia viljelmiä, jotka voivat antaa luovutuksensaajalle ja hänen perheelleen riittävän toimeentulon. Koska maatalouden harjoittamiseen liittyvät olosuhteet vaihtelevat eri puolilla maata, olisi etenkin Lapin läänissä ja muuallakin kehitysalueilla kuitenkin voitava noudattaa edellä sanottua jonkin verran lievenpää harkintaa. Edellä esitetyn perusteella pidettäisiin jatkamiskelpoisena viljelmää, josta luovutuksensaajan perheineen voidaan arvioida saavan toimeentulonsa.

Maatalousyrittäjä on saattanut maatilatalouden ohella harjoittaa siihen läheisesti liittyvää toimintaa, kuten poronhoitoa tai kalastusta. Erityisesti poronhoito sopii erittäin hyvin maatilatalouden ohella harjoitettavaksi. Se vahvistaisi monissa tapauksissa luovutuksensaajan toimeentulopedellytyksiä. Tämän vuoksi voitaisiin eläkkeen saamisen edellytykseksi asettaa, että maatalousyrittäjä, joka on maatilatalouden ohella harjoittanut muutakin maatalousyrittäjien eläkelaiissa tarkoitettua yrittäjätoi-

mintaa, luopuu luovutuksensaajan hyväksi myös tästä toiminnasta. Kuten jäljempänä tarkemmin esitetään, otettaisiin sukupolvenvaihdoseläkkeen määrää laskettaessa edellä mainittu yrittäjätointa koko laajuudessaan huomioon.

Koska viljelmän jatkamiskelpoisuuden arviointi vaikuttaisi luopujan mahdollisuuksiin päästä määrätyn eläke-edun piiriin, ei sitä olisi jätettävä olennaisesti viranomaisen harkinnasta riippuvaksi. Tämän vuoksi esitetään, että asetuksella säädettäisiin tarkemmin niistä perusteista, joiden nojalla ratkaistaan, onko viljelmää pidettävä jatkamiskelpoisena.

Viljelmän jatkamiskelpoisuuden arvostelun suorittaisivat maatalousviranomaiset. Maatalousyrittäjien eläkelaitokselle olisi ennen eläkeasian ratkaisemista toimitettava heidän lausuntonsa. Lausunto sitoisi eläkelaitosta.

Luovutuksensaajan kannalta on tärkeätä, että hän saa viljelmän haltuunsa kokonaan. Jotta sukupolvenvaihdoseläkkeen saaja voisi niin halutessaan rakentaa itselleen erillisen eläkeläisasunnon, olisi hänelle varattava oikeus pidättää itselleen asuntotontti. Luopumiseläkeläkehdoituksessa esitettyä mahdollisuutta pidättää alue perunan ja puutarhatuotteiden viljelyä varten ei tässä yhteydessä tarvittaisi, koska vastaavat seikat voidaan järjestää tyydyttävästi syytinkisopimuksessa.

Luovutuksensaaja.

Luovutuksensaajina tulisivat kysymykseen lähiomaiset, joiden piiriä määriteltäessä on otettu huomioon maataloudessa yleensä vallitsevat olosuhteet ja katsomukset. Tämän mukaisesti voisivat luovutuksensaajia olla viljelmänsä luovutavan maatalousyrittäjän tai hänen aviopuolisonsa suoraan etenevässä polvessa olevat sukulaiset ja näiden aviopuolisot. Niin ikään luovutuksensaajana voisi olla maatalousyrittäjän tai hänen aviopuolisonsa veljen tai sisaren lapsi. Lapsena pidettäisiin myös avioliiton ulkopuolella syntyneitä tunnustettua lasta, ottolasta ja kasvattilasta. Maatalousyrittäjällä olisi luonnollisestikin vapaa valta valita, ketä näistä omaisista hän esittää luovutuksensaajaksi.

Sukupolvenvaihdoseläkkeellä päästään sen edellyttämään tavoitteeseen vain, jos luovutuksensaaja kykenee tehokkaasti jatkamaan maatalouden harjoittamista viljelmällä. Tämän vuoksi

olisi edellytettävä, että luovutuksensaajaa voidaan ikänsä, ammattitaitonsa ja muiden ominaisuuksiensa puolesta pitää sopivana harjoittamaan maatilataloutta viljelmällä. Luovutuksensaajan sopivuus ratkaistaisiin kussakin tapauksessa erikseen. Vaikkakaan häneltä ei yleensä olisi vaadittava maataloudellista ammattikoulutusta, olisi edellytettävä, että hän on toiminut maatalouden piirissä siinä määrin, että hänen voidaan katsoa saaneen riittävän ammattitaidon.

Viljelmän vastaanottajan taloudellinen asema saattaa olla siksi hyvä ja hänen olosuhteensa sellaiset, että hänen tukemistaan sukupolvenvaihdoseläkkeen avulla olisi pidettävä ilmeisen epätarkoituksenmukaisena. Tällöin hän ei olisi laissa tarkoitettu luovutuksensaaja. Luovutuksensaajana ei siten tulisi kysymykseen henkilö, jolle ei voitaisi antaa taloudellisen asemansa puolesta luottoa maankäyttölain (353/58) tai maatalouden perusuotosta annetun lain (156/65) mukaan.

Maatalousviranomaiset antaisivat eläkelaitokselle laitosta sitovan lausuntonsa siitä, onko vastaanottajan katsottava täyttävän laissa mainitut luovutuksensaajaa koskevat harkinnanvaraiset edellytykset.

Sukupolvenvaihdoseläkettä haettaessa on varmistuttava siitä, että luovutuksensaajan tarkoituksena on todella ryhtyä jatkamaan maatilataloutta viljelmällä. Hänen olisi tämän vuoksi annettava eläkehakemukseen liitettäväksi sitoumus, jossa hän velvoittautuu, jos eläke myönnetään, pitämään luovutetun viljelmän omistuksessaan ja harjoittamaan sillä maataloutta ainakin viisi seuraavaa vuotta eläkkeen alkamisesta lukien. Jos hän ilman hyväksyttävää syytä rikkoisi tämän sitoumuksensa, olisi eläkelaitoksen vaadittava luovutuksensaajalta takaisin sukupolvenvaihdoseläkkeen pääoma-arvo, joka määrätäisiin sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan. Tällaisena hyväksyttävänä syynä saattaisi tulla kysymykseen esimerkiksi työkyvyttömäksi tulo, viljelmän pakolunastus tai viljelmän vaihtaminen toiseen, vähintään samat jatkamisedellytykset täyttävään viljelmään. Erityisestä syystä voisi eläkelaitos määrätä, että luovutuksensaaja vapautetaan osaksi tai kokonaan hänelle maksettavaksi määrätyn pääoma-arvon suorittamisesta. Tällainen vapautus saattaisi olla mahdollista silloin, kun takaisinperintä olosuhteet huomioon ottaen olisi ilmeisen kohtuutonta.

Eläkkeen määrä.

Sukupolvenvaihdoseläkkeen määrä olisi mitoitettava siten, että se on suhteessa eläkkeensaajan aikaisempaan työpanokseen. Sen osoittimena voidaan pitää maatalousyrittäjien eläkelain mukaista eläkettä. Lisäksi olisi otettava huomioon maatalousyrittäjän toimeentulon turvaamistarve. Samalla olisi edellytettävä, ettei sukupolvenvaihdoseläkkeen saajan eläketurva yleensä ylittäisi sitä, mitä hän saisi eläkkeenä vanhuuseläkeissä.

Edellä esitetyn perusteella esitetään, että sukupolvenvaihdoseläkkeenä maksettaisiin maatalousyrittäjien eläkelain mukaista täysitehoista täyttä työkyvyttömyyseläkettä vastaava määrä lisätyn kansaneläkettä vastaavalla määrällä. Maatalousyrittäjien eläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä vastaavaa osaa kutsuttaisiin sukupolvenvaihdoseläkkeen perusmääräksi. Sitä laskettaessa ei otettaisi huomioon maatalousyrittäjän työ- tai virkasuhteita eikä yrittäjien eläkelain (468/69) alaista yrittäjätoimintaa. Esimerkiksi 15 muunnetun hehtaarin viljelmällä olisi nykyisen indeksiluvun mukaan laskettuna isännän sukupolvenvaihdoseläkkeen perusmäärä 122 ja emännän 50 markkaa kuukaudessa.

Sukupolvenvaihdoseläkkeen lisäosana maksettaisiin määrä, joka on yhtä suuri kuin yksinäisen lapsettoman henkilön kansaneläkkeen perusosan ja täysimääräisen tukiosan yhteenlaskettu määrä kansaneläkelain 27 §:ssä tarkoitetussa kolmannessa kuntaryhmässä. Sen suuruus on tällä hetkellä 226 markkaa kuukaudessa. Jos eläkkeen saajan aviopuolisokin olisi oikeutettu saamaan sukupolvenvaihdoseläkettä, vähennettäisiin edellä sanotusta määrästä 12 prosenttia.

On mahdollista, että maatalousyrittäjä, jolle myönnetään sukupolvenvaihdoseläke, saa ennestään maatalousyrittäjien eläkelain mukaiseen yrittäjätoimintaan perustuvaa, osaeläkkeenä myönnettyä työkyvyttömyyseläkettä. Tällaisessa tapauksessa lakkaisi työkyvyttömyyseläke ja ne eläke-erät, jotka ovat menneet päällekkäin sukupolvenvaihdoseläkkeen kanssa, kuitattaisiin sukupolvenvaihdoseläkkeestä.

Jos sukupolvenvaihdoseläkkeen saaja tulee työeläkelakien tarkoittamassa mielessä työkyvyttömäksi, ei hänellä olisi oikeutta saada työkyvyttömyyseläkettä maatalousyrittäjien eläkelaisissa tarkoitetun yrittäjätoiminnan perusteella. Hän saisi nimittäin vastaavaa eläkettä jo suku-

polvenvaihdoseläkkeenä. Määrättäessä perhe-eläkkeen suuruutta sukupolvenvaihdoseläkkeen saajan jälkeen olisi kuitenkin katsottava, että edunjättäjällä kuolinhetkellä oli oikeus sukupolvenvaihdoseläkkeen perusmäärän suuruisen työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen maatalousyrittäjätoimintansa perusteella. Lisäksi olisi säädettävä, että sukupolvenvaihdoseläke ei estä sukupolvenvaihdoseläkkeen saajaa kartuttamasta eläketurvaansa esimerkiksi työntekijäin eläkelain (395/61) alaisessa työsuhteessa. Maatalousyrittäjien eläkelain mukaan ei hänelle sitä vastoin voisi enää karttua vastaavaa eläketurvaa.

Työeläkkeen lapsikorotusta ja yhteensovitusta koskevat säännökset olisi sovellettava myös sukupolvenvaihdoseläkkeen perusmäärään, mutta ei eläkkeen lisäosaan.

Muutoin olisi sukupolvenvaihdoseläkkeen perusmäärästä ja sukupolvenvaihdoseläkkeen saajasta soveltuvin osin voimassa, mitä työeläkelakien mukaisesta työkyvyttömyyseläkkeestä ja sen saajasta on säädetty.

Sukupolvenvaihdoseläke alkaisi yleensä viljelmän hallinnan luovutuksesta. Eläkkeen saajan täyttäessä 65 vuotta lakkaisi eläkkeen lisäosa ja perusmäärä muuttuisi normaaliksi maatalousyrittäjien eläkelain mukaiseksi vanhuuseläkkeeksi. Sairausvakuutuslain (364/63) mukaiseen päivärahaan nähden eläkkeen lisäosa olisi samalla tavoin ensisijainen kuin työkyvyttömyyseläke. Myönnettäessä sukupolvenvaihdoseläkettä takautuvasti olisi samalta takautuvalta ajalta maksettua sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa vastaava määrä suoritettava sairausvakuutusrahastolle. Jos sukupolvenvaihdoseläkkeen saajalle myönnettäisiin kansaneläkkeen työkyvyttömyyseläke, vähennettäisiin eläkkeen lisäosaa kansaneläkkeen määrällä. Kansaneläkkeen mahdollisesti lakatessa palautettaisiin lisäosa ennalleen. — Jos eläkkeen saajan eläkkeen lisäosaa on vähennetty puolison eläkkeen takia ja hänen puolisonsa kuolee, poistettaisiin lisäosasta tehty vähennys.

Mikäli sukupolvenvaihdoseläkkeen saaja ryhtyisi omaan lukuunsa harjoittamaan maataloutta maatalousyrittäjien eläkelaisissa tarkoitetulla viljelmällä, lakkautettaisiin sukupolvenvaihdoseläke. Metsätalouden harjoittaminen tai viljelmällä perheenjäsenenä tapahtuva työskentely eivät aiheuttaisi eläkkeen lakkauttamista. Vastavantaista säännöstä on esitetty luopumiseläkelakiin.

Organisaatio.

Sukupolvenvaihdoseläkkeen toimeenpanosta huolehtisi maatalousyrittäjien eläkelaitos. Eläkkeen myöntäminen ja maksatus tapahtuisi samalla tavoin kuin muiden maatalousyrittäjäeläkkeiden. Muutosta haettaisiin eläkelautakunnasta ja vakuutusoikeudesta. Mitään erityissäännöksiä ei näistä asioista tarvittaisi.

Sukupolvenvaihdoseläkettä olisi haettava vuoden kuluessa viljelmän luovutuksesta. Erittäisestä syystä voitaisiin myöhästynytkin hakemus tutkia. Eläkehakemukset jätettäisiin paikallisiin maataloustoimistoihin kuten luopumiseläkehakemukset. Maatalousviranomaiset käsittelevät hakemukset ja antaisivat lausuntonsa noudattaen samaa käsittelytapaa kuin luopumiseläkeasioissa. Maatilahallituksen lausunto viljelmän jatkamiskelpoisuudesta ja luovutussensaajan edellytyksistä sitoisi maatalousyrittäjien eläkelaitosta ja maatalousyrittäjien eläkejärjestelmän muutoksenhakuelimiä. Jos maatilahallituksen lausunto näissä asioissa olisi kielteinen, olisi se alistettava maa- ja metsätalousministeriön ratkaistavaksi. Ahvenanmaalla maakuntahallitus huolehtisi maatilahallituksen tehtävistä ja tässä tapauksessa lausuntoa ei alistettaisi ministeriölle. Tarkemmat säännökset eläkkeen hakemismenettelystä olisi otettava maatalousyrittäjien eläkeasetukseen.

Viljelmän luovutusta suunnittelevan pitäisi voida etukäteen saada varmuus siitä, saako hän sukupolvenvaihdoseläkettä ja minkä määräisenä eläke tultaisiin myöntämään. Tämän vuoksi maatalousyrittäjien eläkelakiin ehdotetaan otettavaksi ennakkopäätösmenettelystä samantapainen säännös kuin on luopumiseläkelakiehdotuksessa.

Kustannukset

Vuoden 1969 maatalouslaskennan tietojen perusteella voidaan arvioida, että niiden vähintään 10 peltotehtäviä käsittävien viljelmien lukumäärä, joista sukupolvenvaihdoseläke lä-

hinnä voi tulla kysymykseen, on noin 12 000. Edelleen saman laskelman mukaan on niiden viljelijöiden osuus, jotka arvioivat jatkavansa viljelyä vähemmän kuin vuoden ajan, 8,5 prosenttia. Kun vielä otetaan huomioon, ettei kaikilla viljelijöillä ole luovutussensaajalta vaadittavat edellytykset täyttävää lähiomaista, voidaan arvioida, että ensimmäisen vuoden aikana myönnettäisiin sukupolvenvaihdoseläkettä pyöreästi 800 isännälle ja 600 emännälle. Myös toisena ja kolmantena vuotena olisi uusien taupausten määrä samaa suuruusluokkaa.

Keskimääräinen sukupolvenvaihdoseläke muodostuisi todennäköisesti noin 15 muunnetun maatalousmaahehtaarin viljelmää vastavaksi. Tällä perusteella olisivat eläkekustannukset vuoden 1974 tasossa arvioituina ensimmäisenä vuotena 3 miljoonaa markkaa, toisena vuotena 8 miljoonaa markkaa ja kolmantena vuotena 11,5 miljoonaa markkaa. Tämän jälkeen kustannukset pienenisivät.

Eläkemenot kustannettaisiin samalla tavoin kuin muut maatalousyrittäjäeläkkeet. Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen rahastoinnin lisäyksen päättyessä arvion mukaan vuonna 1974 tulisivat sukupolvenvaihdoseläkkeet kokonaisuudessaan valtion kustannettaviksi. Mikäli sukupolvenvaihdoseläkkeistä tosiasiallisesti aiheutuvat kustannukset nousevat edellisessä kappaleessa mainittuja lukuja suuremmiksi, hallitus ottaa harkittavakseen rahoituksen järjestämisen ylitteen osalta esimerkiksi maatalouden kehittämISRahastoa hyväksi käyttäen.

Muu lainsäädäntö.

Sukupolvenvaihdoseläke olisi kansaneläkkeen tukiosaa määrättäessä etuoikeutettua tuloa, kuten muutkin työeläkkeet. Tätä koskeva tarkennus ehdotetaan tehtäväksi kansaneläkelakiin.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

Laki

maatalousyrittäjien eläkelain muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 14 päivänä heinäkuuta 1969 annetun maatalousyrittäjien eläkelain (467/69) 15 §, sellaisena kuin se on 23 päivänä joulukuuta 1970 annetussa laissa (830/70), ja lisätään lakiin uusi 6 a, 6 b, 6 c, 6 d, 6 e, 6 f ja 6 g § seuraavasti:

6 a §.

Maatalousyrittäjällä, joka luovuttaa jatkamiskelpoiseksi katsottavan viljelmänsä 6 b §:ssä tarkoitettulle luovutuksensaajalle ja pysyvästi lopettaa maatalouden harjoittamisen, on oikeus saada sukupolvenvaihdoseläkettä edellyttäen:

1) että hän vähintään viiden vuoden ajan välittömästi ennen luovutusta on viljelmällä asuen harjoittanut maatilataloutta 1 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla ja sanotun ajan saanut pääasiallisen toimeentulonsa tässä laissa tarkoitettusta yrittäjätoiminnasta;

2) että hän luovutuksen tapahtuessa on täyttänyt 60 mutta ei 65 vuotta eikä saa kansaneläkelain mukaista työkyvyttömyyseläkettä tai tämän lain mukaista täyttä työkyvyttömyyseläkettä; ja

3) että hän on luovuttanut viljelmän vuoden 1973 jälkeen mutta ennen vuotta 1977.

Maatalousyrittäjän aviopuolisolla, joka täyttää muut 1 momentissa mainitut eläkkeen saamisen edellytykset, on oikeus saada sukupolvenvaihdoseläkettä, vaikka hänellä ei ole omistusoikeutta luovutettavaan viljelmään.

Sukupolvenvaihdoseläkettä voidaan myöntää maatalousyrittäjälle, joka ei täytä 1 momentin 1 kohdassa säädettyä viljelmällä asumista koskevaa edellytystä, jos siihen on erityisiä syitä.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa säädetyn 60 vuoden ikärajoituksen estämättä on sellaisella naispuolisella maatalousyrittäjällä oikeus saada sukupolvenvaihdoseläkettä, joka luovutuksen tapahtuessa on täyttänyt 55 vuotta, jos hänen aviopuolisonsa on sanottuna ajankohtana täyttänyt 60 vuotta ja on saanut pääasiallisen toimeentulonsa tässä laissa tarkoitettusta yrittäjätoiminnasta.

6 b §.

Jatkamiskelpoiseksi katsotaan sellainen viljelmä, jonka säilyttämistä maataloustuotannossa on pidettävä tarkoituksenmukaisena ja josta luovutuksensaajan perheineen voidaan arvioida

saavan toimeentulonsa. Jos maatalousyrittäjä on maatilatalouden ohella harjoittanut muutaakin tässä laissa tarkoitettua yrittäjätoimintaa, voidaan viljelmän jatkamiskelpoisuutta ratkaista asettaen edellytykseksi, että maatalousyrittäjä luopuu myös tästä yrittäjätoiminnasta luovutuksensaajan hyväksi. Asetuksella säädetään tarkemmin, millaisin perustein ratkaistaan viljelmän jatkamiskelpoisuus.

Sukupolvenvaihdoseläkkeen saamisen edellytyksenä on, että viljelmä luovutetaan kokonaisuudessaan luovutuksensaajalle. Luovuttajalla on kuitenkin oikeus pidättää siitä omistukseensa asuntotontiksi soveltuva alue.

Luovutuksensaajan tulee olla maatalousyrittäjän tai hänen aviopuolisonsa tahi näiden veljen tai sisaren lapsi taikka tällaisen lapsen jälkeläinen tai aviopuoliso. Lapsena pidetään myös avioliiton ulkopuolella syntynyttä lasta, joka on laillisesti tunnustettu tai jolla on tunnustetun lapsen asema, sekä ottolasta ja kasvattilasta. Lisäksi luovutuksensaajalta edellytetään, että hänet voidaan ikänsä, ammattitaitonsa ja muiden ominaisuuksiensa puolesta katsoa sopivaksi harjoittamaan maatilataloutta viljelmällä ja ettei hänen tukemistaan ole pidettävä hänen taloudellisen asemansa ja olosuhteittensa takia ilmeisen epätarkoituksenmukaisena.

6 c §.

Sukupolvenvaihdoseläkkeenä maksetaan perusmäärä ja lisäosa. Eläkkeen perusmäärä on yhtä suuri kuin se tämän lain mukainen työkyvyttömyyseläke, joka maatalousyrittäjälle olisi myönnetty, jos hänellä viljelmän hallinnan siirtymishetkellä olisi ollut oikeus täyden työkyvyttömyyseläkkeen saamiseen. Perusmäärän suuruutta määrättäessä ei kuitenkaan oteta huomioon sellaista oikeutta eläkkeeseen, joka perustuu maatalousyrittäjän työ- tai virkasuhteeseen taikka muuhun kuin tässä laissa tarkoitettuun yrittäjätoimintaan. Eläkkeen lisäosa on yhtä suuri kuin työntekijäin eläkelain 8 §:n 2 mo-

mentin ensimmäisessä virkkeessä tarkoitettu kansaneläkettä vastaava määrä sukupolvenvaihdoseläkkeen alkamishetkellä. Jos kuitenkin myös maatalousyrittäjän aviopuolisolla on oikeus saada sukupolvenvaihdoseläkettä, alennetaan lisäosan määrää 12 prosentilla.

Siltä ajalta, jolta sukupolvenvaihdoseläkettä maksetaan, ei sen saajalla ole oikeutta saada muuta eläkettä tässä laissa tarkoitetun yrittäjätoimintansa perusteella. Määrättäessä perheläkkeen suuruutta sukupolvenvaihdoseläkkeen saajan jälkeen katsotaan kuitenkin, että edunjättäjällä oli kuolinhetkellään tässä laissa tarkoitetun yrittäjätoimintansa perusteella oikeus saada sukupolvenvaihdoseläkkeen perusmäärän suuruista täyttä työkyvyttömyyseläkettä.

Jos osaeläkkeenä myönnetyn työkyvyttömyyseläkkeen saajalle myönnetään sukupolvenvaihdoseläke, lakkautetaan työkyvyttömyyseläke lähinnä seuraavasta mahdollisesta erääntymispäivästä siltä osin kuin eläke perustuu tässä laissa tarkoitettuun yrittäjätoimintaan. Ne lakkautettavan työkyvyttömyyseläkkeen erät, jotka on maksettu sukupolvenvaihdoseläkkeen alkamisen jälkeen, katsotaan sukupolvenvaihdoseläkkeen osasuorituksiksi.

Sukupolvenvaihdoseläkettä ei pidetä sellaisena eläkkeenä, jonka saaminen estää eläkeoikeuden syntymisen työ- tai virkasuhteen taikka muun kuin tässä laissa tarkoitetun yrittäjätoiminnan perusteella.

Mitä työntekijän eläkelain 7 c, 8 ja 8 a §:ssä on säädetty, on sovellettava eläkkeen perusmäärään, mutta ei sen lisäosaan.

Sukupolvenvaihdoseläkkeen perusmäärästä ja sukupolvenvaihdoseläkkeen saajasta on jäljempänä säädettyin poikkeuksin muutoin soveltuvin osin voimassa, mitä työkyvyttömyyseläkkeestä ja sen saajasta on säädetty.

6 d §.

Sukupolvenvaihdoseläkettä suoritetaan viljelmän hallinnan siirtymistä seuraavan kuukauden alusta, ei kuitenkaan takautuvasti pitemmältä ajalta kuin eläkkeen hakemista seuraavaa kuukautta edeltäneen vuoden ajalta. Eläkkeensaajan täyttäessä 65 vuotta lakkaa sukupolvenvaihdoseläkkeen lisäosa ja perusmäärä muuttuu vanhuuseläkkeeksi.

Sukupolvenvaihdoseläkettä on eläkkeen lisäosan osalta pidettävä sairausvakuutuslain 27 §:ssä tarkoitettuna päivärahan suuruuteen vaikuttavana korvauksena. Myönnettäessä sukupol-

venvaihdoseläkettä takautuvasti suoritetaan, jos maatalousyrittäjälle on samalta ajalta maksettu päivärahaa sairausvakuutuslain nojalla, päivärahaa vastaava osa sukupolvenvaihdoseläkkeen lisäosasta sairausvakuutusrahastolle.

Jos sukupolvenvaihdoseläkkeen saajalle myönnetään kansaneläkelain mukainen työkyvyttömyyseläke, vähennetään sukupolvenvaihdoseläkkeen lisäosasta sanotun kansaneläkkeen määrä lisineen sellaisena kuin se on kansaneläkkeen alkaessa. Vähennys suoritetaan lähinnä seuraavasta mahdollisesta erääntymispäivästä sen jälkeen, kun ilmoitus kansaneläkkeen myöntämisestä on saapunut eläkelaitokselle. Jos sukupolvenvaihdoseläkkeen saajalle myönnetty kansaneläke lakkaa, poistetaan kansaneläkkeen vuoksi lisäosasta tehty vähennys kansaneläkkeen lakkaamista seuraavan kuukauden alusta.

Jos sukupolvenvaihdoseläkkeen lisäosa on maksettu 6 c §:n 1 momentin viimeisen virkkeen mukaisesti alennettuna ja eläkkeensaajan aviopuoliso kuolee, poistetaan lisäosasta tehty alennus puolison kuolemaa seuraavan kuukauden alusta.

Jos sukupolvenvaihdoseläkkeen saaja ryhtyy harjoittamaan maataloutta 1 §:n 2 momentin 1 kohdassa tarkoitettulla tavalla, lakkautetaan eläke.

6 e §.

Maatilahallituksen on annettava eläkelaitokselle lausuntonsa siitä,

1) onko 6 a §:ssä tarkoitettua viljelmää pidettävä jatkamiskelpoisena;

2) täyttääkö luovutuksensaaja 6 b §:n 3 momentin viimeisessä virkkeessä tarkoitetut edellytykset; ja

3) ovatko muutkin 6 a ja 6 b §:ssä säädetty sukupolvenvaihdoseläkkeen saamisen edellytykset olemassa.

Jos maatilahallitus katsoo, ettei 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuja edellytyksiä ole olemassa, on asia alistettava maa- ja metsätalousministeriölle. Eläkelaitoksella ei ole oikeutta poiketa ratkaisussaan maatilahallituksen tai ministeriön lausunnosta siltä osin kuin se koskee 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja edellytyksiä.

Ahvenanmaan maakunnassa huolehtii maatilahallitukselle tässä laissa säädettyistä tehtävistä Ahvenanmaan maakuntahallitus. Sen lausuntoa ei alisteta 2 momentissa säädetyllä tavalla.

6 f §.

Jollei sukupolvenvaihdoseläkettä ole haettu vuoden kuluessa viljelmän hallinnan siirtymisestä, on oikeus eläkkeen saamiseen menetetty. Erityisestä syystä voidaan eläke kuitenkin myöntää myöhästyneenkin hakemuksen perusteella.

Haettaessa sukupolvenvaihdoseläkettä on eläkehakemukseen liitettävä luovutuksensaajan sitoumus, jossa hän velvoittautuu, mikäli eläke myönnetään, pitämään luovutetun viljelmän omistuksessaan ja harjoittamaan sillä maataloutta vähintään viiden vuoden ajan eläkkeen alkamisesta lukien.

Jollei luovutuksensaaja täytä 2 momentissa tarkoitettua sitoumustaan eikä tämä johdu hyväksyttävästä syystä, on eläkelaitoksen veloitettava luovutuksensaaja korvaamaan eläkelaitokselle sukupolvenvaihdoseläkkeen pääoma-arvo, joka määrätään sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamien perusteiden mukaan. Erityisestä syystä eläkelaitos voi kuitenkin päättää, että eläkkeen pääoma-arvo jätetään osaksi tai kokonaan luovutuksensaajalta perimättä.

6 g §.

Sukupolvenvaihdoseläkettä koskeva hakemus voidaan käsitellä ja eläke myöntää mahdollisena pitäen perusteena viljelmän luovutusta koskevan kauppa- tai muun luovutuskirjan luonnosta, jonka eläkkeen hakija ja luovutuksensaaja ovat allekirjoittaneet. Eläkkeen suorittamisen edel-

lytyksenä on kuitenkin, että kauppa tai muu luovutus tapahtuu luonnoksessa mainituin ehdoin ja että eläkelaitokselle toimitetaan luovutuskirja tai sen virallisesti oikeaksi todistettu jäljennös.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu ehdollinen päätös raukeaa, jos luonnosta vastaavaa luovutuskirjaa tai sen jäljennöstä ei ole toimitettu eläkelaitokselle kuuden kuukauden kuluessa päätöksen antamisesta.

Myönnettäessä eläkettä tämän pykälän säännösten nojalla pidetään eläkkeen suuruuden määrittämistä varten eläkkeen alkamisajankohdasta sen kalenterikuukauden alkua, jonka aikana ehdollinen päätös annetaan.

15 §.

Edellä 1 §:n 5 momentissa ja 4 §:ssä tarkoitettuihin eläketurvakeskuksen päätöksiin sekä 6 f ja 6 g §:ssä ja 8 §:n 6 momentissa tarkoitettuihin eläkelaitoksen päätöksiin saa hakea muutosta ja päätöksen poistamista siten kuin työntekijäin eläkeläissä on säädetty.

Jos eläkehakemus on hylätty sillä perusteella, että 6 e §:n 1 momentin 1 tai 2 kohdassa tarkoitettuja edellytyksiä ei ole olemassa, ei päätökseen saa hakea muutosta. Muutosta ei myöskään saa hakea 6 e §:ssä tarkoitettuun lausuntoon.

Tätä lakia sovelletaan 1 päivästä tammi-kuuta 1974 lukien.

Laki

kansaneläkelain 30 §:n muuttamisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 8 päivänä kesäkuuta 1956 annetun kansaneläkelain 30 §:n 4 momentti, sellaisena kuin se on 18 päivänä kesäkuuta 1971 annetussa laissa (499/71), näin kuuluvaksi:

30 §.

Mitä 2 momentin 3 ja 10 kohdassa on sanottu vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeistä,

sovelletaan vastaavasti myös työttömyys- ja sukupolvenvaihdoseläkkeeseen.

Tätä lakia sovelletaan 1 päivästä tammikuuta 1974 lukien.

Helsingissä 19 päivänä lokakuuta 1973.

Tasavallan Presidentti

Sosiaali- ja terveysministeri